

**Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ja sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi rikoslain muuttamisesta**

## ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella Brysselissä 27 päivänä syyskuuta 1996 tehdyn Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan (jäljempänä korruptiopöytäkirja) sekä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella Brysselissä 26 päivänä toukokuuta 1997 tehdyn yleissopimuksen sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä (jäljempänä korruptiosopimus). Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että eduskunta antaisi suostumuksensa tiettyjen korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen määräyksissä tarkoitettujen julistusten antamiseen.

Korruptiopöytäkirja velvoittaa Euroopan unionin jäsenvaltiot säätämään rangaistaviksi Euroopan yhteisöjen virkamiesten ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansallisten virkamiesten Euroopan yhteisöjen varoja loukkaavat lahjusrikokset. Pöytäkirja sisältää määräyksiä myös lahjusrikoksiin sovellettavista seuraamuksista ja rikosoikeuden soveltamisalasta. Pöytäkirjaan sovelletaan Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen määräyksiä yritysjohdajien rikosoikeudellisesta vastuusta, rikosentekijän luovuttamisesta sekä jäsenvaltioiden välisestä oikeudellisesta yhteistyöstä. Lisäksi pöytäkirjaan liittyvät jäsenvaltiot sitoutuvat tunnustamaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivallan ratkaista jäsenvaltioiden välisiä pöytäkirjan so-

veltamista ja tulkintaa koskevia riitoja sekä jäsenvaltioiden ja komission välisiä erimielisyyksiä eräiden sopimusmääräysten soveltamisesta.

Korruptiopöytäkirja tulee voimaan pöytäkirjassa määrättynä ajankohtana sen jälkeen kun kaikki jäsenvaltiot ovat toimittaneet Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille ilmoituksen pöytäkirjan valtionsisäisen hyväksymismenettelyn loppuun saattamisesta. Jos Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskeva yleissopimus ei kuitenkaan tällöin ole tullut voimaan, pöytäkirja tulee voimaan samana päivänä kuin yleissopimus.

Korruptiosopimus on lähes samansisältöinen edellä mainitun lahjusrikoksia koskevan pöytäkirjan kanssa. Korruptiosopimus eroaa pöytäkirjasta siinä, että se velvoittaa Euroopan unionin jäsenvaltiot säätämään rangaistaviksi mainittujen virkamiesten lahjusrikokset yleisesti, eikä ainoastaan niitä lahjusrikoksia, joista aiheutuu tai voi aiheutua vahinkoa Euroopan yhteisöjen varoille. Lisäksi sopimus eroaa pöytäkirjasta siinä, että se sisältää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivaltaa koskevat määräykset.

Korruptiosopimus tulee voimaan sopimuksessa määrättynä ajankohtana sen jälkeen kun kaikki jäsenvaltiot ovat toimittaneet Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille ilmoituksen sopimuksen valtionsisäisen hyväksymismenettelyn loppuun saattamisesta.

Esityksessä ehdotetaan edellä mainittujen sopimusten asettamien velvoitteiden täyttä-

miseksi, että rikoslain lahjuksen antamista koskevan tunnusmerkistön soveltamisalaa laajennetaan siten, että lahjuksen antaminen myös Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalle ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle olisi rangaistava. Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jossa määritellään Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies. Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös, jonka perusteella Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virka-

miehen tekemä lahjuksen ottaminen olisi rangaistava.

Esitykseen sisältyy lakiehdotukset korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä. Voimaansaattamislait on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin pöytäkirja ja sopimus. Laki voimaantuloajankohdasta säädettäisiin asetuksella. Laki rikoslain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

## SISÄLLYSLUETTELO

|                                                                                                                                                                                                                  |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .....                                                                                                                                                                            | 1  |
| YLEISPERUSTELUT .....                                                                                                                                                                                            | 5  |
| 1. Johdanto .....                                                                                                                                                                                                | 5  |
| 2. Nykytila .....                                                                                                                                                                                                | 5  |
| 2.1. Kehitys Euroopan unionissa .....                                                                                                                                                                            | 5  |
| 2.2. Suomen lainsäädäntö .....                                                                                                                                                                                   | 6  |
| 3. Korruptiöpöytäkirjan ja -sopimuksen tavoitteet ja keskeinen sisältö .....                                                                                                                                     | 7  |
| 3.1. Tavoitteet .....                                                                                                                                                                                            | 7  |
| 3.2. Keskeinen sisältö .....                                                                                                                                                                                     | 7  |
| 4. Riippuvuus muista esityksistä ja kansainvälisistä sopimuksista .....                                                                                                                                          | 8  |
| 5. Korruptiöpöytäkirjan ja -sopimuksen suhde Suomen lainsäädäntöön .....                                                                                                                                         | 8  |
| 5.1. Euroopan yhteisöjen virkamiehen, kansallisen virkamiehen ja toisen jäsenvaltion kansallisen virkamiehen määritelmä (1 artikla) .....                                                                        | 8  |
| 5.2. Lahjuksen ottamisen määritelmä (2 artikla) .....                                                                                                                                                            | 11 |
| 5.3. Lahjuksen antamisen määritelmä (3 artikla) .....                                                                                                                                                            | 14 |
| 5.4. Rinnastamisperiaate (4 artikla) .....                                                                                                                                                                       | 15 |
| 5.5. Seuraamukset (5 artikla) .....                                                                                                                                                                              | 18 |
| 5.6. Toimivaltaa koskevat määräykset .....                                                                                                                                                                       | 19 |
| 5.7. Korruptiöpöytäkirjan suhde yleissopimukseen (7 artikla) .....                                                                                                                                               | 22 |
| 5.8. Yritysjohtajien rikosoikeudellinen vastuu .....                                                                                                                                                             | 22 |
| 5.9. Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen ja syyttäminen .....                                                                                                                                              | 23 |
| 5.10. Jäsenvaltioiden välinen yhteistyö .....                                                                                                                                                                    | 24 |
| 5.11. Ne bis in idem-sääntö .....                                                                                                                                                                                | 24 |
| 5.12. Laajempia velvoitteita sisältävät kansalliset säännökset ja sopimuksen voimaan saattamista koskevien tietojen toimittaminen ja muut määräykset .....                                                       | 27 |
| 5.13. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta .....                                                                                                                                                        | 28 |
| 6. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset .....                                                                                                                                                  | 29 |
| 7. Asian valmistelu Suomessa .....                                                                                                                                                                               | 29 |
| YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT .....                                                                                                                                                                               | 30 |
| 1. Lakiehdotusten perustelut .....                                                                                                                                                                               | 30 |
| 1.1. Laki Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ...                                                           | 30 |
| 1.2. Laki sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... | 30 |
| 1.3. Rikoslaki .....                                                                                                                                                                                             | 30 |
| 2. Voimaantulo .....                                                                                                                                                                                             | 33 |

|                                                                                                                                                                                                                         |        |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| 3. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus .....                                                                                                                                                                          | 33     |
| 4. Säättämisjärjestys .....                                                                                                                                                                                             | 34     |
| <br>LAKIEHDOTUKSET .....                                                                                                                                                                                                | <br>36 |
| 1. Laki Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista<br>koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan eräiden<br>määräysten hyväksymisestä .....                                                            | 36     |
| 2. Laki sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina<br>Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin<br>jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehdyn yleissopimuksen eräiden<br>määräysten hyväksymisestä ..... | 37     |
| 3. Laki rikoslain 16 ja 40 luvun muuttamisesta .....                                                                                                                                                                    | 37     |
| <br>SOPIMUSTEKSTIT .....                                                                                                                                                                                                | <br>41 |
| Korruptiopöytäkirja .....                                                                                                                                                                                               | 42     |
| Korruptiosopimus .....                                                                                                                                                                                                  | 49     |

## YLEISPERUSTELUT

## 1. Johdanto

Esitys sisältää ehdotukset niiksi muutoksiksi Suomen lainsäädäntöön, joita edellyttävät Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvä pöytäkirja, jäljempänä korruptiopöytäkirja, sekä sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehty yleissopimus, jäljempänä korruptiosopimus.

Esityksessä ehdotetaan rikoslain (39/1889) 16 luvun 13 §:ssä säädetyn lahjuksen antamisen tunnusmerkistön soveltamisalan laajentamista siten, että rangaistavaa olisi lahjuksen antaminen myös Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalle ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan lisättäväksi rikoslain 16 lukuun 27 a §, jossa määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalla ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehellä.

Esityksessä ehdotetaan myös, että rikoslain 40 lukuun otetaan uusi 13 §, jonka mukaan 40 luvun lahjuksen ottamista koskevia 1–4 §:ää sovelletaan myös 16 luvun 27 a §:ssä tarkoitettuun Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevaan tai Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamieheen.

Esitykseen sisältyy myös ehdotukset laeiksi korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

## 2. Nykytila

## 2.1. Kehitys Euroopan unionissa

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston määräysten mukaisessa oikeus- ja sisäasioiden yhteistyössä on valmistunut kaksi yleissopimusta, jotka koskevat korruption torjuntaa: Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvä pöytäkirja (EYVL N:o C 313, 23.10.1996, s. 1) sekä sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehty yleissopimus (EYVL N:o C 195, 25.6.1997, s. 1). Korruptiopöytäkirja velvoittaa jäsen-

valtiot säätämään rangaistaviksi Euroopan yhteisöjen virkamiesten ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansallisten virkamiesten Euroopan yhteisöjen varoja loukkaavat lahjusrikokset. Korruptiosopimus poikkeaa korruptiopöytäkirjasta ainoastaan siltä osin, että rangaistavaksi säädettyjen lahjusrikosten ei edellytetä kohdistuvan Euroopan yhteisöjen varoihin. Sopimukset ovat muuten sisällöltään lähes yhtäläiset, joten on tarkoituksenmukaista voimaansaattaa sopimukset ja toteuttaa sopimusten rikoslakiin edellyttämät muutokset samanaikaisesti.

Korruptiopöytäkirja liittyy kiinteästi Euroopan unionissa vireillä olleisiin hankkeisiin, joiden tarkoituksena on suojella Euroopan yhteisöjen taloudellisia etuja. Yhteisöjen taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjuntaan on jo vuosien ajan kiinnitetty huomiota. Varsinaisia tuloksia petoksentorjunnan alalla on kuitenkin onnistuttu saavuttamaan vasta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä unionisopimus, voimaantulon jälkeen. Vasta unionisopimuksella jäsenvaltioiden väliselle yhteistyölle rikos oikeuden alalla luotiin nimenomainen oikeusperusta. Sen VI osastoon (niin sanottu III pilari) otettiin määräykset hallitusten välisestä yhteistyöstä oikeus- ja sisäasioissa. Osaston K.1 artiklassa mainituilla yhteistyön aloilla jäsenvaltiot voivat K.3 artiklan mukaan hyväksyä yhteisiä kantoja, yhteisiä toimintoja sekä tehdä yleissopimuksia. Unionisopimuksella tehtiin muutoksia myös EY:n perustamissopimukseen (niin sanottu I pilari) yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisen parantamiseksi (209 a artikla).

Unionisopimuksen VI osaston mukaisessa yhteistyössä saavutettiin petoksentorjunnassa ensimmäinen tulos, kun Euroopan unionin jäsenvaltiot allekirjoittivat 26 päivänä heinäkuuta 1995 yleissopimuksen Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta, jäljempänä yhteisöpetossopimus (EYVL N:o C 316, 27.11.1995, s. 48). Samana vuonna hyväksyttiin EY:n perustamissopimuksen puitteissa neuvoston asetus Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta (EY, Euratom) N:o 2988/95 (EYVL N:o L 312, 23.12.1995, s. 1).

Yhteisöjen taloudellisiin etuihin kohdistuviin petoksiin liittyvien hankkeiden rinnalla on jatkuvasti kiinnitetty huomiota myös

lahjusrikoksiin, jotka vaikuttavat Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin. Jo vuonna 1976 Euroopan yhteisöjen komission laatimaan sopimusehdotukseen Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta liittyi erillinen sopimus Euroopan yhteisöjen virkamiesten rikosoikeudellisesta vastuusta ja rikosoikeudellisesta suojasta.

Vuosien 1995 ja 1996 aikana puheenjohtajavaltio Espanjan aloitteesta valmisteltiin yhteisöpetossopimukseen liittyvä korruptiopöytäkirja, jonka tarkoituksena on tehostaa yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista. Korruptiopöytäkirjalla pyritään täyttämään erityisesti yhteisöjen taloudellisten etujen oikeudellisesta suojaamisesta 6 päivänä joulukuuta 1994 annetun Euroopan unionin neuvoston päätöslauselman (EYVL N:o C 355, 14.12.1994, s. 2) 7 kohdan h alakohdassa esitetty vaatimus, jonka mukaan "jäsenvaltioiden olisi toteutettava tehokkaita toimenpiteitä yhteisöjen taloudellisiin etuihin liittyvän Euroopan yhteisöjen virkamiehiä koskevan lahjonnan rankaisemiseksi".

Vuosien 1996 ja 1997 aikana puheenjohtajavaltio Italian aloitteesta valmisteltiin unionisopimuksen VI osaston mukaisessa yhteistyössä korruptiopöytäkirjan lisäksi korruptiosopimus, jonka tarkoituksena on yhtenäistää ja tehostaa jäsenvaltioiden lahjusrikoksia koskevaa lainsäädäntöä laajemminkin kuin ainoastaan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisen tarkoituksessa. Vaikka korruptiopöytäkirja ja -sopimus poikkeavat sanamuodoiltaan toisistaan vain yhteisöjen taloudellisia etuja koskevan viittauksen osalta, on korruptiosopimus soveltamisalaltaan merkittävästi laajempi.

Ongelmallisena Euroopan unionin jäsenvaltioiden lahjusrikossäännöksissä on pidetty sitä, etteivät säännökset yleensä sovellu Euroopan yhteisöjen virkamiesten tekemiin tai heihin kohdistuneisiin tekoihin eivätkä myöskään muiden jäsenvaltioiden virkamiesten tekemiin tai heihin kohdistuneisiin tekoihin. Lainsäädäntöjen on katsottu olevan puutteellisia erityisesti sellaisten lahjusrikosten osalta, joilla on kansainvälinen ulottuvuus. Tämän on katsottu vääristävän kilpailua Euroopan unionissa mutta myös laajemmin kansainvälisillä markkinoilla.

Eräitä rikoslain tunnusmerkitöjä pidetäänkin kansallisesti rajoittuneina, siten että ne koskevat vain kyseisen valtion kansalaisen tekemää tekoa, vain kyseisessä valtiossa tapahtuvaa tekoa tai vain sellaisia tekoja, joi-

den kohteena ovat kyseisen valtion intressit. Yleensä lahjusrikossäännöksiä pidetään kansallisesti rajoittuneina. Ainoastaan joissain Euroopan unionin jäsenvaltioissa lahjusrikossäännöksiä on voitu soveltaa myös muihin kuin oman valtion virkamiehiin.

Euroopan yhteisöjen virkamiesten tekemät ja heihin kohdistuneet lahjusrikokset ovat tästä johtuen saattaneet jäädä rankaisematta rikosoikeudellisin keinoin. Euroopan yhteisöt ovat pystyneet rankaisemaan tällaista virkamiestä ainoastaan kurinpidollisin toimenpitein, esimerkiksi erottamalla virkamies tehtävistään. Kyseiset kurinpidolliset toimenpiteet eivät kuitenkaan voi korvata kansallisten tuomioistuinten tuomitsemia rangaistuksia.

Vaikka jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen välillä on eroja sen suhteen, minkälainen käyttäytyminen katsotaan rikoslaissa rangaistavaksi korruptioksi, on lainsäädäntöjen kuitenkin katsottu olevan riittävän lähellä toisiaan, että tietyistä korruptioksi katsottavista perustekomuodoista voidaan laatia jäsenvaltioiden välinen yhteinen määritelmä. Kyseisen määritelmän avulla onkin korruptiopöytäkirjassa ja -sopimuksessa voitu velvoittaa Euroopan unionin jäsenvaltiot säätämään rangaistaviksi myös kansainväliset lahjusrikokset, joissa rikoksenteikijänä tai rikoksen kohteena on toisen jäsenvaltion virkamies tai Euroopan yhteisöjen virkamies.

## 2.2. Suomen lainsäädäntö

Voimassa olevat virkamiestä ja julkisyyhteisön työntekijää koskevat lahjusrikossäännökset sisältyvät rikoslain 16 ja 40 lukuun. Säännökset ovat saaneet nykyisen muotonsa virkarikoslainsäädännön uudistamisen yhteydessä ja ne ovat tulleet voimaan 1 päivänä tammikuuta 1990. Rikoslain 16 luvussa säädetään rangaistavaksi lahjuksen antaminen (13 §) ja törkeä lahjuksen antaminen (13 a §). Rikoslain 16 luvun 28 § sisältää oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevan säännöksen. Rikoslain 40 luvussa säädetään rangaistavaksi lahjuksen ottaminen (1 §), törkeä lahjuksen ottaminen (2 §) ja lahjusrikkomus (3 §). Rikoslain 40 luvun 4 § sisältää erityisen menettämisseuraamusta koskevan säännöksen.

Elinkeinotoiminnassa tehdyt lahjusrikokset on säädetty rangaistaviksi rikoslain 30 luvun 7 ja 8 §:ssä. Suomessa on katsottu elinkeinotoiminnassa tehtyjen lahjusrikosten poikkeavan siinä määrin virkamiehiä ja julkisyy-

teisön työntekijöitä koskevista lahjusrikoksista, että niitä koskevat eri rangaistussäännökset.

Suomen rikoslain 16 ja 40 luvun lahjusrikoksia koskevia säännöksiä pidetään kansallisesti rajoittuneina. Vain suomalaisen virkamiehen tai julkisyhteisön työntekijän tekemä lahjuksen ottaminen on rangaistava ja lahjuksen antamisesta rangaistaan vain, jos lahjus on annettu suomalaiselle virkamiehelle, julkisyhteisön työntekijälle tai palvelusta toimittavalle sotilaille.

Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen edellyttämät muutokset ehdotetaan tehtäväksi laajentamalla nykyisten virkamiesten lahjusrikoksia koskevien säännösten soveltamisalaa. Tarkoituksenmukaista on, että sekä suomalaiseen rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaiseen virkamieheen että Euroopan yhteisöjen virkamieheen ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamieheen sovelletaan samoja lahjusrikoksia koskevia tunnusmerkistöjä. Myös jatkossa julkisyhteisöjä ja elinkeinotoimintaa koskisivat eri säännökset.

### **3. Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen tavoitteet ja keskeinen sisältö**

#### **3.1. Tavoitteet**

Korruptiopöytäkirjan tarkoituksena on suojata Euroopan yhteisöjen taloudellisia etuja sellaisilta lahjusrikoksilta, jotka voivat vahingoittaa näitä etuja. Korruptiosopimuksen tarkoituksena on sitä vastoin suojella viranomaistoimintaa lahjusrikoksilta laajemmin kuin ainoastaan Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen näkökulmasta. Molempien sopimusten tärkein tavoite on siinä, että ne velvoittavat Euroopan unionin jäsenvaltiot säätämään rangaistaviksi myös Euroopan yhteisöjen virkamiesten ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiesten tekemät tai heihin kohdistuneet lahjusrikokset.

#### **3.2. Keskeinen sisältö**

Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen keskeisin velvoite sisältyy 1–4 artiklaan, jotka edellyttävät, että Euroopan yhteisöjen virkamiesten, kansallisten virkamiesten ja toisen jäsenvaltion kansallisten virkamiesten tekemä lahjuksen ottaminen sekä näihin henkilöihin kohdistunut lahjuksen antaminen säädetään kansallisissa rikoslaissa rangaistaviksi.

si. Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 1 artikla sisältää sopimuksissa sovellettavan virkamiehen määritelmän, 2 artikla lahjuksen ottamisen määritelmän ja 3 artikla lahjuksen antamisen määritelmän.

Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 4 artiklaan sisältyvän rinnastamisperiaatteen mukaan kansallisen rikosoikeuden niitä tunnusmerkistöjä, jotka koskevat jäsenvaltion hallituksen ministerien, kansanedustuslaitoksen jäsenten, ylimpien tuomioistuinten jäsenten tai tilintarkastustuomioistuinten jäsenten tehtäviään suorittaessaan tekemiä tai heihin kohdistettuja 2 ja 3 artiklassa tarkoitettuja rikoksia, tulee soveltaa myös Euroopan yhteisöjen komission, Euroopan parlamentin, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tai Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuimen jäsenten tehtäviään suorittaessaan tekemiin tai heihin kohdistuneisiin rikoksiin. Korruptiopöytäkirjassa rinnastamisperiaate koskee myös Euroopan yhteisöjen virkamiesten tekemiä Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin kohdistuvia petoksia.

Lisäksi korruptiopöytäkirja ja -sopimus sisältävät määräyksiä lahjusrikoksista säädetävistä seuraamuksista (5 artikla), rikosoikeuden soveltamisalasta (6 ja 7 artikla), yritysjohdajien rikosoikeudellisesta vastuusta (7 ja 6 artikla), rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta ja syyttämisestä (7 ja 8 artikla) sekä jäsenvaltioiden välisestä oikeudellisesta yhteistyöstä (7 ja 9 artikla).

Korruptiopöytäkirjaan sisältyy määräys Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle annettavasta toimivallasta ratkaista jäsenvaltioiden välisiä sekä jäsenvaltioiden ja Euroopan yhteisöjen komission välisiä riitoja (8 artikla). Korruptiosopimus sisältää tämän lisäksi määräyksen Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle annettavasta ennakkoratkaisu-toimivallasta (12 artikla).

### **4. Riippuvuus muista esityksistä ja kansainvälisistä sopimuksista**

Hallituksen esitys 6/1997 vp sisältää ehdotuksen lahjuksen antamisen Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalle sekä Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan tekemän lahjuksen ottamisen säätämisestä rangaistavaksi. Ehdotus on periaatteessa itsenäinen, mutta sen valmistelussa on otettu huomioon korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen asiaa koskevat määräykset. Mainittu hallituksen

esitys ja tämä esitys kyseisten sopimusten hyväksymisestä ovat päällekkäiset Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevaa koskevien säännösten osalta. Tässä esityksessä on noudatettu hallituksen esityksessä 6/1997 vp esitettyjä säännösehdotuksia.

Korruptiopöytäkirja liittyy kiinteästi edellä mainittuun yhteisöpetossopimukseen, jonka hyväksymistä ehdotetaan tämän esityksen kanssa samanaikaisesti annettavassa hallituksen esityksessä. Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvä EY:n tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivaltaa koskeva pöytäkirja, jäljempänä ennakkoratkaisupöytäkirja, (EYVL N:o C 151, 20.5.1997, s. 1) sisältää myös korruptiopöytäkirjan osalta EY:n tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivaltaa koskevat määräykset. Myös ennakkoratkaisupöytäkirjan hyväksymistä koskeva esitys annetaan samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

Myös muussa kuin Euroopan unionissa tehtävässä kansainvälisessä yhteistyössä on kiinnitetty huomiota lahjusrikoksiin. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) neuvosto hyväksyi 23 päivänä toukokuuta 1997 kansainvälisissä liiketoimissa tapahtuvan lahjonnan torjumista koskevan suosituksen. Suosituksen mukaisesti OECD:n jäsenvaltiot allekirjoittivat 17 päivänä joulukuuta 1997 yleissopimuksen, joka muun muassa velvoittaa kriminalisoimaan ulkomaiseen virkamieheen kohdistuvan lahjonnan.

## **5. Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen suhde Suomen lainsäädäntöön**

### **5.1. Euroopan yhteisöjen virkamiehen, kansallisen virkamiehen ja toisen jäsenvaltion kansallisen virkamiehen määritelmä (1 artikla)**

Korruptiopöytäkirjan 1 artiklan 1 kohta sisältää pöytäkirjassa sovellettavan virkamiehen määritelmän. Virkamiehen määritelmä vaikuttaa korruptiopöytäkirjan soveltamisalaan siten, että korruptiopöytäkirjan 2 ja 3 artiklan sisältämiä lahjusrikoksia koskevia tunnusmerkistöjä sovelletaan 1 artiklassa määritellyn virkamieheen. Artiklan mukaan korruptiopöytäkirjassa virkamiehellä tarkoitetaan Euroopan yhteisöjen virkamiestä tai kansallista virkamiestä tai Euroopan unionin

toisen jäsenvaltion kansallista virkamiestä.

Artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkennetaan, että Euroopan yhteisöjen virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, joka on Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen tai Euroopan yhteisöjen muuhun henkilökuntaan kuuluvia koskevien palvelussuhteen ehtojen mukaisesti virkaan nimitetty tai sopimuksella palvelukseen otettu. Lisäksi Euroopan yhteisöjen virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, jonka jäsenvaltiot taikka julkinen tai yksityinen elin on asettanut Euroopan yhteisöjen käyttöön ja joka hoitaa vastaavia tehtäviä kuin Euroopan yhteisöjen virkamiehet tai muuhun henkilökuntaan kuuluvat.

Artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan yhteisöjen virkamiehiin rinnastetaan Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustettujen elinten jäsenet sekä näiden elinten henkilökuntaan kuuluvat, sikäli kuin Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavat henkilöstösäännöt tai Euroopan yhteisöjen muuhun henkilökuntaan kuuluvia koskevat palvelussuhteen ehdot eivät heitä koske.

Artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan ilmaisu kansallinen virkamies määritellään viittaamalla virkamiehen tai julkisen viranomaisen määritelmään sen jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa, jossa henkilö täyttää tämän tunnusmerkin kyseisen valtion rikosoikeuden soveltamisessa tarkoitettulla tavalla. Kun kyse on jäsenvaltion toisen jäsenvaltion virkamiestä koskevista oikeudellisista toimenpiteistä, ensiksi mainitun on kuitenkin sovellettava mainittua kansallisen virkamiehen määritelmää ainoastaan, jos se on sovitettavissa yhteen sen oman kansallisen oikeuden kanssa.

Korruptiosopimuksen 1 artikla vastaa sanamuodoltaan korruptiopöytäkirjan 1 artiklaa, joten niiden sisältämät virkamiehen määritelmät ovat yhdenmukaiset.

Suomen lainsäädännössä rikoslain 2 luvun 12 § sisältää rikosoikeudellisen virkamieskäsitteen määritelmän. Rikosoikeudellinen virkamieskäsite määräytyy ensisijaisesti henkilön aseman perusteella ja viime kädessä henkilön suoritettavina olevien tehtävien laadun perusteella. Määritelmä osoittaa, ketkä ovat virkamiehiä koskevien rikosoikeudellisten säännösten alaisia.

Rikoslain 2 luvun 12 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan virkamiehiä ovat henkilöt, jotka ovat virka- tai siihen rinnastettavassa



palvelussuhteessa valtioon, kuntaan, kuntainliittoon tai muuhun kuntien yhteistoimintaelimeen, evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan tai niiden seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen tai Ahvenanmaan maakuntaan taikka Suomen Pankkiin, kansaneläkelaitokseen tai muuhun itsenäiseen valtion laitokseen, työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen.

Momentin 2 kohdan mukaan virkamiehiä ovat kunnanvaltuutettu ja muu yleisillä vaaleilla valittu 1 kohdassa mainitun julkisyhteisön edustajiston jäsen, ei kuitenkaan kansanedustaja edustajantoimissaan, samoin kuin 1 kohdassa tarkoitetun julkisyhteisön tai laitoksen toimielimen kuten kunnanhallituksen, lautakunnan, johtokunnan, komitean, toimikunnan ja neuvottelukunnan jäsen sekä muu 1 kohdassa tarkoitetun julkisyhteisön tai laitoksen luottamushenkilö.

Momentin 3 kohdan mukaan virkamiehenä pidetään myös henkilöä, joka lain, asetuksen tai niiden nojalla annetun määräyksen perusteella muussa kuin 1 kohdassa tarkoitetussa yhteisössä käyttää julkista valtaa, sekä henkilöä, joka mainitulla perusteella muuten kuin yhteisössä käyttää julkista valtaa.

Rikoslain 2 luvun 12 §:n 2 momentin mukaan julkisyhteisön työntekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka on työsopimussuhteessa 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun julkisyhteisöön tai laitokseen.

Kuten pykälän sanamuodosta ilmenee, rikoslain 2 luvun 12 §:n virkamiesmääritelmä sisältää ainoastaan kansallisen, suomalaisen virkamieskäsitteen määritelmän. Tämän johdosta nykyiset rikoslain 16 ja 40 luvun lahjusrikoksia koskevat säännökset soveltuvat ainoastaan suomalaisiin virkamiehiin ja julkisyhteisön työntekijöihin.

Sekä korruptiopöytäkirjan että korruptiosopimuksen keskeisenä sisältönä on, että ne edellyttävät, että lahjusrikosten tekijä- ja kohdepiiriä laajennetaan. Lahjuksen antamisen kohteena tai lahjuksen ottajana tulee voida olla nykyisten rikoslain 2 luvun 12 §:ssä mainittujen henkilöiden lisäksi Euroopan yhteisöjen virkamies sekä Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies. Kuten jo edellä on todettu, korruptiosopimuksen ja -pöytäkirjan edellyttämät velvoitteet ehdotetaan täytettäväksi laajentamalla rikoslain nykyisten lahjusrikossäännösten soveltamisalaa.

Lahjusrikossäännösten soveltamisalan laajennus edellyttää, että rikoslaissa määritel-

lään myös Euroopan yhteisöjen virkamies ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies. Rikoslain 2 luvun 12 §:n sisältämän virkamiehen määritelmän ensisijainen merkitys on osoittaa rikoslain 40 luvun virkarikoksia koskevien säännösten soveltamisala. Määritelmällä on kuitenkin myös muita merkityksiä. Rikoslaissa tarkoitetuilla virkamiehillä on rikoslain 16 luvun säännösten mukainen erityissuoja. Rikosoikeudellisella virkamieskäsitteellä on käytännössä merkitystä myös valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen harjoittaman yleisen laillisuusvalvonnan alaa määritettäessä. Korruptiopöytäkirja ja -sopimus edellyttävät toisaalta ainoastaan lahjusrikossäännösten soveltamisalan laajennusta. Tämän johdosta ei ole syytä tässä yhteydessä muuttaa rikoslain 2 luvun 12 §:n virkamiesmääritelmää.

Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehen ja Euroopan yhteisöjen virkamiehen määritelmät ehdotetaan sisällytettäväksi erilliseen rikoslain 16 luvun 27 a §:ään otettavaan määritelmäsäännökseen. Uusi määritelmäsäännös ei muuttaisi rikoslain 2 luvun 12 §:n virkamieskäsitettä.

Määritelmäsäännöksessä Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies ehdotetaan määriteltäväksi korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 1 artiklan mukaisesti viittaamalla toisen jäsenvaltion lainsäädäntöön. Määritelmään ei sitä vastoin ehdoteta sisällytettäväksi artiklan edellytystä, jonka mukaan jäsenvaltio on velvollinen soveltamaan Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehen määritelmää vain, jos se on sovitettavissa yhteen sen oman kansallisen oikeuden kanssa. Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen sanamuodon ei voida katsoa velvoittavan jäsenvaltioita käyttämään mainittua edellytystä. Artiklan sanamuoto ainoastaan antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden rajoittaa toisen jäsenvaltion virkamiehen määritelmän soveltamista, jos jäsenvaltio näin haluaa tehdä. Artiklan mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus soveltaa toisen jäsenvaltion virkamiehen määritelmää silloin kun se on yhteensovitettavissa sen oman kansallisen oikeuden kanssa. Jäsenvaltiolla on kuitenkin oikeus soveltaa toisen jäsenvaltion virkamiesmääritelmää myös laajemmin siten, että se ei edellytä yhteensopivuutta oman lainsäädäntönsä kanssa.

Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiesten määrittelyä koskevat perusratkaisut

poikkeavat toisistaan. Eri jäsenvaltioissa omaksuttujen virkamieskäsitteiden yhteensovittaminen on vaikeaa ja tämän edellyttäminen voisi aiheuttaa tulkintaongelmia. Tämän johdosta ei katsota tarpeelliseksi, että määritelmäsäännöksessä edellytettäisiin, että toisen jäsenvaltion virkamiehen määritelmää sovellettaisiin ainoastaan, jos se on yhteensovitettavissa Suomen rikosoikeudellisen virkamieskäsitteen kanssa.

Kansallisten ja toisen jäsenvaltion kansallisten virkamiesten osalta 1 artiklassa käytetään ainoastaan käsitettä virkamies. Selvää ei ole, tarkoitetaanko kansallisella virkamiehellä tässä yhteydessä ainoastaan jäsenvaltioiden varsinaisia virkamiehiä vai myös julkisyhteisön työntekijöitä. Ratkaisu jätetään artiklan mukaan kansallisen lainsäädännön määrittelyjen varaan. Suomen rikoslaissa työntekijöistä ja virkamiehistä käytetään eri käsitteitä. Työntekijöitä ei ole määritelty rikosoikeudellisesti virkamieheksi. Jotkut rikoslain 40 luvun virkarikoksista, kuten lahjuksen ottaminen, on kuitenkin tehty myös julkisyhteisön työntekijän tekeminä rangaistaviksi. Julkisyhteisön työntekijä jää korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen määrittelemän kansallisen virkamiehen käsitteen ulkopuolelle.

Artiklan mukaan kansallinen virkamies määritellään myös viittaamalla jäsenvaltion lainsäädännössä olevaan julkisen viranomaisen määritelmään. Suomen lainsäädäntöön ei sisälly erillistä julkisen viranomaisen määritelmää, jolla olisi merkitystä virkamiesten rikosoikeudellisessa vastuussa.

Euroopan yhteisöjen virkamiehistä käytetään 1 artiklassa käsitettä virkamies kattamaan varsinaisten virkamiesten lisäksi myös työntekijän asemassa ja muussa palvelussuhteessa olevat henkilöt. Näiden kolmen henkilöryhmän yläkäsitteenä ehdotetaan rikoslain määritelmäsäännöksessä käytettäväksi artiklan sanamuodosta poiketen käsitettä Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva. Tällöin määritelmäsäännöksessä käsitteellä Euroopan yhteisöjen virkamies ei tarkoiteta työntekijää ja toimeksiannon perusteella toimivaa henkilöä. Esitys noudattaisi samaa periaatetta kuin rikoslain 2 luvun 12 §, jossa työntekijää ei ole määritelty rikosoikeudellisesti virkamieheksi.

Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan käsite pohjautuu 1 artiklassa pääosin Euroopan yhteisöjen henkilöstösääntöjen soveltuvuuteen. Euroopan unionin neuvosto vahvis-

taa Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavat säännöt sekä yhteisöjen muuta henkilökuntaa koskevat palvelussuhteen ehdot (henkilöstösäännöt). Henkilöstösäännöissä määritellään virkamiesten ja muun henkilökunnan asema, oikeudet ja velvollisuudet. Henkilöstösääntöjen mukaan muuta henkilökuntaa ovat tilapäinen, avustava ja paikallinen henkilökunta sekä erityisasiantuntijat.

Virkamiehiä koskevan henkilöstösäännön 1 artiklan mukaan sääntöjä sovelletaan Euroopan unionin varsinaisissa toimielimissä sekä talous- ja sosiaalikomiteassa, alueiden komiteassa ja Euroopan oikeusasiamiehen palveluksessa työskenteleviin. Hallinnon yhtenäisyyden vuoksi tavoitteena on ollut, että henkilöstösääntöjä sovelletaan myös Euroopan yhteisöjen muiden elimien henkilöstöön. Esimerkiksi Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskuksen ja Euroopan ympäristökeskuksen henkilöstöön sovelletaan Euroopan yhteisöjen henkilöstösääntöjä. Näiden elimien osalta henkilöstösääntöjen soveltuvuudesta on määrätty Euroopan unionin neuvoston asetuksissa, joilla kyseiset elimet on perustettu.

Yhteisöjen palveluksessa työskentelee kuitenkin myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät ole henkilöstösääntöjen mukaisia virkamiehiä tai sopimuksella palvelukseen otettuja. Artiklan 1 kohdan b alakohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitettuina henkilöinä, jotka on asetettu Euroopan yhteisöjen käyttöön, tulevat kyseeseen esimerkiksi jäsenvaltioiden lähettämät erityisasiantuntijat, jotka työskentelevät yhteisöjen palveluksessa. Lisäksi, kuten artiklan 1 kohdan b alakohdan 2 kohdasta selviää, kaikkien Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten mukaisesti perustettujen elimien jäseniin ja henkilöstöön ei sovelleta henkilöstösääntöjä. Tällaisia elimiä ovat esimerkiksi Euroopan investointipankki ja Euroopan rahapoliittinen instituutti. Näiden elimien henkilöstö on kuitenkin haluttu saat-  
taa lahjusrikoksia koskevan rangaistusvastuun alaiseksi.

Henkilöstösäännöt eivät sovellu myöskään Euroopan yhteisöjen varsinaisten toimielimien (komissio, parlamentti, tuomioistuin, tilintarkastustuomioistuin) jäseniin, joten heitä ei pidetä varsinaisina Euroopan yhteisöjen virkamiehinä. Myöskään kansallisissa laeissa virkamiehen käsitteellä ei aina tarkoiteta parlamentin jäseniä, ministereitä tai korkeimpien oikeuksien jäseniä. Korruptiopöytäkirjassa ja -sopimuksessa Euroopan

yhteisöjen toimielimien henkilöjäsenten vastuusta määrätään 4 artiklassa, joka sisältää niin sanotun rinnastamisperiaatteen.

Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan määrittelemisen täysin 1 artiklan käsitteitä käyttäen ei kaikilta osin vastaa rikoslain säännöksille asetettua täsmällisyysvaatimusta. Artiklan määritelmästä ei selviä, minkä Euroopan yhteisöjen toimielimien tai muiden elimien palveluksessa oleviin henkilöstönsääntöjä sovelletaan. Tästä johtuen artiklan määritelmä ei havainnollisesti ilmoita, keitä henkilöitä tarkoitetaan Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevilla.

Esityksen mukaan määritelmäsäännöstä ei sidottaisi Suomen oikeusjärjestelmälle vieraisiin Euroopan yhteisöjen henkilöstönsääntöihin, vaan määritelmästä tehtäisiin tältä osin yleisempi ja ymmärrettävämpi. Esityksen mukaan Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalla tarkoitetaan henkilöä, joka on pysyvässä tai tilapäisessä palvelussuhteessa Euroopan parlamentissa, Euroopan unionin neuvostossa, Euroopan yhteisöjen komissiossa, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa, tilintarkastustuomioistuimessa, alueiden komiteassa, talous- ja sosiaalikomiteassa, Euroopan oikeusasiamiehen palveluksessa, Euroopan investointipankissa, Euroopan rahapoliittisessa instituutissa tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetussa muussa elimessä taikka toimeksiantannon perusteella hoitaa jonkin Euroopan yhteisöjen toimielimen tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetun muun elimen antamaa tehtävää.

## 5.2. Lahjuksen ottamisen määritelmä (2 artikla)

Artiklan 1 kohta sisältää lahjuksen ottamisen määritelmän. Korruptiopöytäkirjassa lahjuksen ottamisella tarkoitetaan virkamiehen tahallista tekoa, jolla hän vaatii tai ottaa vastaan suoraan tai kolmannen välityksellä mitä tahansa etuja itselleen tai kolmannelle tai hyväksyy lupauksen sellaisista eduista korvaukseksi siitä, että hän toimii virkavollisuuksiensa vastaisesti tai jättää virkavollisuuksiensa vastaisesti toimimatta virkatehtävissään tai virkatehtävien hoitamiseen liittyviä tehtäviä hoitaessaan. Korruptiopöytäkirjassa edellytetään, että teko tehdään tavalla, joka vaikuttaa tai on omiaan vaikuttamaan haitallisesti Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin. Kyseinen edel-

lytys kytkee pöytäkirjan yhteisöpetos-sopimukseen.

Artiklan 2 kohta edellyttää, että kukin jäsenvaltio toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet varmistaakseen, että 1 kohdassa tarkoitetut menettelyt määritellään rikoksiksi.

Korruptiosopimuksen 2 artikla vastaa lähes täysin sanamuodoltaan korruptiopöytäkirjaa. Ainoa poikkeus on, että lahjuksen ottamisen ei edellytetä kohdistuvan Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin.

Rikoslain 40 luvun 1 §:ssä säädetään lahjuksen ottaminen rangaistavaksi. Pykälän 1 momentin mukaan virkamies tai julkisyhteisön työntekijä syyllistyy lahjuksen ottamiseen, jos hän toiminnastaan palvelussuhteessa itselleen tai toiselle

1) vaatii lahjan tai muun oikeudettoman edun,

2) ottaa vastaan lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan hänen mainittuun toimintaansa, tai

3) hyväksyy 2 kohdassa tarkoitetun lahjan tai edun tai lupauksen tai tarjouksen siitä.

Pykälän 2 momentin mukaan lahjuksen ottamisesta voidaan tuomita sakkorangaistukseen tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen. Pykälän 3 momentissa säädetään, että lahjuksen ottamisesta on tuomittava virkamies ja julkisyhteisön työntekijä myös, jos hän toiminnastaan palvelussuhteessa hyväksyy 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun lahjan tai muun edun antamisen toiselle tai lupauksen tai tarjouksen siitä. Pykälän 4 momentin mukaan virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä.

Rikoslain 40 luvussa säädetään rangaistavaksi myös törkeä lahjuksen ottaminen (2 §) ja lahjusrikkomus (3 §). Rikoslain 40 luvun 4 § sisältää menettämisseuraamusta koskevan säännöksen.

Tekotapojen osalta rikoslain 40 luvun 1 §:n tunnusmerkistö täyttää korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen velvoitteet. Lahjuksen ottamisen tekotapoina ovat sekä korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen että rikoslain 40 luvun 1 §:n mukaan lahjuksen vaatiminen, vastaanottaminen ja hyväksyminen. Tunnusmerkistöt eivät kuitenkaan tältä osin ole täysin yhteneväiset. Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 2 artiklan mukaan hyväksymisellä tarkoitetaan ainoastaan lupauksen hyväksymistä, kun taas rikoslaissa

hyväksymisellä tarkoitetaan lahjan tai edun hyväksymistä sekä lupauksen tai tarjouksen hyväksymistä. Rikoslain tunnusmerkistö on tältä osin soveltamisalaltaan laajempi kuin korruptiopöytäkirja ja -sopimus edellyttävät.

Sekä artiklassa että rikoslain säännöksissä tarkoitetaan lahjuksen ottamisella tahallista tekoa. Tahallisuuden käsite määräytyy kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Sekä artiklan määräyksen että rikoslain säännöksen mukaan lahjuksen ottajan menettelyn on oltava yhteydessä hänen palvelustai virkasuhteeseensa liittyviin tehtäviin. Artiklan mukaan virkamiehen tulee vaatia, ottaa tai hyväksyä lahjus virkatehtävissään tai virkatehtävien hoitamiseen liittyviä tehtäviin hoitaessaan. Rikoslaisissa taas edellytetään, että lahjus on otettu toiminnasta palvelussuhteesta. Tällä tarkoitetaan, että menettelyn on oltava yhteydessä lahjuksen ottajan toimintamahdollisuuksiin palvelussuhteessaan. Rikoslain säännöksellä ei tarkoiteta vain tiettyjä virkatoimia ja tehtäviä vaan palvelussuhteeseen liittyviä toimintamahdollisuuksia yleensäkin (HE 58/1988 vp.). Rikoslain 40 luvun 1 §:n tunnusmerkistö määrittelee laajemmin kuin artikla edellyttää ne tehtävät, joihin menettelyn tulee liittyä.

Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 2 artiklan mukaan minkä tahansa edun ottamisen tulee olla rangaistavaa. Rikoslain tunnusmerkistössä käytetty ilmaisu lahja tai etu ei edellytä, että lahjan tai edun tulisi olla laadultaan taloudellinen. Kaikki varalisuusarvoiset edut, mutta myös muunlaiset edut, esimerkiksi edut, joilla on tunnearvoa, voivat tulla kysymykseen. Poikkeavista sanannoista huolimatta artiklan ja rikoslain tunnusmerkistöt ovat myös tältä osin samansisältöiset. Rikoslain säännökset täyttävät tältäkin osin korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen velvoitteet.

Artiklan mukaan lupaus edusta voidaan hyväksyä taikka etu voidaan vaatia tai ottaa vastaan itselle tai kolmannelle joko suoraan tai kolmannen välityksellä. Rikoslain 40 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan lahjan tai muun edun voi vaatia, ottaa vastaan tai hyväksyä lahjan vastaavasti joko itselle tai toiselle. Pykälän 2 momentin mukaan on rangaistavaa hyväksyä myös suoraan toiselle annettava lahja tai lupaus tai tarjous siitä. Rikoslain tunnusmerkistö säätää siis nimenomaisesti myös toiselle annettavan lahjan rangaistavaksi, kuten 2 artikla edellyttää. Rikoslain tunnusmerkistössä ei kuitenkaan

ole nimenomaisesti säädetty rangaistavaksi jonkun välityksellä saatua lahjaa, kuten on tehty 2 artiklassa, mutta tunnusmerkistö kattaa myös tämän velvoitteen.

Artiklan velvoitteissa ja rikoslain tunnusmerkistössä on myös joitakin eroja. Rikoslain 40 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa määritellään lahjan käsite siten, että kyseessä on lahja tai muu oikeudeton etu. Oikeudettomalla edulla tarkoitetaan etua, jonka vaatimiseen ei ole hyväksyttävää perustetta, kuten lain tai asetuksen määräystä. Momentin 2 ja 3 kohdassa taas edellytetään, että kyseessä on lahja tai muu etu, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan mainittuun toimintaan. Näin säännöksen keskeisenä tunnusmerkkinä on, missä tarkoituksessa lahja tai etu on annettu. Kyseisillä tunnusmerkistötekijöillä on haluttu selvittää rajanvetoa siitä, minkälaisen lahjan ottaminen vastaan on rangaistavaa. Vastaavaa määräystä ei sisälly korruptiopöytäkirjan tai -sopimuksen artiklaan. Rikoslain sisältämät tarkennukset eivät kuitenkaan ole ristiriidassa artiklan velvoitteiden kanssa.

Lisäksi 2 artikla sisältää vaatimuksen, että virkamies toimii virkavelvollisuuksiensa vastaisesti tai virkavelvollisuuksiensa vastaisesti jättää toimimatta. Keski-Euroopan maissa on usein säännelty erikseen lahjuksen ottamisesta virkavelvollisuuden vastaisesta virkatoimesta ja erikseen lahjuksen ottamisesta virkavelvollisuuden mukaisesta virkatoimesta. Eräissä tapauksissa lahjusrikos on tehty rangaistavaksi ainoastaan silloin kun lahjuksen tarkoituksena on aikaansaada virkavelvollisuuksien vastainen virkatoimi. Suomen rikoslain säännösten mukaan sekä virkavelvollisuuksien mukaisesti että niiden vastaisesti tehty teko on rangaistava. Korruptiopöytäkirjan selitysmuiston (EYVL N:o C 11, 15.1.1998, s. 5) mukaan artikla kuitenkin kattaa myös virkavelvollisuuksien mukaisesti tehdyt teot, jotka joissain jäsenvaltioissa ovat rangaistavia.

Koska lahjuksen ottamista koskevan rikoslain 40 luvun 1 §:n tunnusmerkistö täyttää korruptiosopimuksen ja -pöytäkirjan edellä mainitut velvoitteet, ei kyseistä tunnusmerkistöä tarvitse tässä yhteydessä näiltä osin muuttaa.

Korruptiopöytäkirjassa edellytetään erityisesti, että siinä määritellyn lahjusrikoksen tulee vaikuttaa tai olla omiaan vaikuttamaan Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin.

Pöytäkirja edellyttää, että tällainen teko on jäsenvaltion lainsäädännössä rangaistava sekä Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan että kansallisen virkamiehen ja toisen jäsenvaltion kansallisen virkamiehen tekemänä. Korruptiosopimuksessa sitä vastoin ei määritellä, mihin siinä mainittujen lahjusrikosten tulee vaikuttaa tai olla omiaan vaikuttamaan. Korruptiosopimuksen määräysten mukaan kaikki Euroopan yhteisöjen ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansallisten virkamiesten lahjuksen ottamiset sekä lahjuksen antamiset näille virkamiehille olisivat rangaistavia riippumatta siitä, mihin teon katsottaisiin vaikuttavan. Rikoslain nykyisissä lahjusrikossäännöksissä ei nimenomaisesti mainita, mihin teon tulee vaikuttaa tai kohdistua. Lahjusrikossäännösten on katsottu kohdistuvan muiden virkarikosten tavoin välittömästi Suomen valtioon ja suomalaiseen julkisyhteisöön.

Korruptiopöytäkirja ja -sopimus näyttävät yhdessä edellyttävän, että lahjusrikossäännöksillä suojattaisiin Euroopan yhteisöjen taloudellisia etuja ja myös yleisesti Euroopan yhteisöjen toiminnan luotettavuutta sekä Euroopan unionin jäsenvaltioita ja niiden julkisyhteisöjä. Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden julkisen vallan voidaan katsoa olevan joiltain osin jaettu ja Euroopan yhteisöjen ja jäsenvaltioiden virkamiehet käyttävät tätä jaettua julkista valtaa. Voidaankin katsoa, että toimittaessa Euroopan unionissa Euroopan yhteisöjen ja sen jäsenvaltioiden virkamiehet voivat ottaa vastaan lahjuksia, jotka eivät vahingoita ainoastaan virkamiehen kotivaltion etuja, vaan myös Euroopan unionin tai toisen jäsenvaltion taloudellisia tai muitakin etuja. Tämän johdosta korruptiopöytäkirja ja -sopimus edellyttävät lahjusrikossäännöksiä, joissa Euroopan yhteisöjen ja sen jäsenvaltion virkamiehen teko on rangaistava, kun se liittyy hänen virkatehtäviinsä tai niiden hoitamiseen.

Rikoslain lahjusrikossäännöksiin ei ehdoteta kirjoitettavaksi, mihin lahjusrikos kohdistuu. Ehdotuksen mukaan lahjusrikossäännösten kirjoitustapa pysyisi tämän osalta nykyisellään. Lahjuksen ottaminen voisi kuitenkin rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaisen virkamiehen tekemänä olla sellainen, jonka voitaisiin katsoa kohdistuvan myös Euroopan yhteisöihin tai Euroopan yhteisöjen toiseen jäsenvaltioon. Samalla tavoin Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan tai Euroopan yhteisöjen toisen jäsenval-

tion virkamiehen tekemän lahjusrikoksen voitaisiin katsoa kohdistuvan joko Euroopan yhteisöihin tai sen jäsenvaltioon tai julkisyhteisöihin.

Korruptiopöytäkirja ja -sopimus eivät edellytä muutoksia julkisyhteisön työntekijää koskeviin lahjuksen ottamista koskeviin säännöksiin. Ehdotuksen mukaan kuitenkin myös rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaisen julkisyhteisön työntekijän tekemä lahjusrikos voisi olla sellainen, joka kohdistuu edellä mainituin tavoin myös muuhun kuin Suomen valtioon tai sen julkisyhteisöihin.

### 5.3. Lahjuksen antamisen määritelmä (3 artikla)

Artiklan 1 kohta sisältää lahjuksen antamisen määritelmän. Korruptiopöytäkirjassa lahjuksen antamisella tarkoitetaan tahallista tekoa, jolla luvataan tai annetaan suoraan taikka kolmannen välityksellä virkamiehelle itselleen tai kolmannelle minkä tahansa laatuinen etu siitä, että hän toimii virkavelvollisuksiensa vastaisesti tai pidättyy virkavelvollisuuksiensa vastaisesti toimimasta virkatehtävissään tai virkatehtävien hoitamiseen liittyviä tehtäviä suorittaessaan. Korruptiopöytäkirjassa edellytetään, että teko vaikuttaa tai on omiaan vaikuttamaan Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin.

Artiklan 2 kohta edellyttää, että kukin jäsenvaltio toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 1 kohdassa tarkoitettu menettelyt määritellään rikokseksi.

Korruptiosopimuksen 3 artikla vastaa lähes täysin sanamuodoltaan korruptiopöytäkirjaa. Ainoa poikkeus on siinä, että lahjuksen ottamisen ei edellytetä kohdistuvan Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin.

Rikoslain 16 luvun 13 §:ssä säädetään lahjuksen antaminen rangaistavaksi. Pykälän 1 momentin mukaan lahjuksen antamisesta rangaistaan sitä, joka virkamiehelle, julkisyhteisön työntekijälle tai palvelusta toimittavalle sotilaille lupaa, tarjoaa tai antaa tämän toiminnasta palvelussuhteessa asianomaiselle itselleen tai toiselle tarkoitettun lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan mainitun henkilön toimintaan palvelussuhteessa. Lahjuksen antamisesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Pykälän 2 momentin mukaan lahjuksen antamisesta tuomitaan myös se, joka virkamiehen tai muun 1



momentissa mainitun henkilön toiminnasta palvelussuhteessa lupaa, tarjoaa tai antaa sanotussa momentissa tarkoitetun lahjan tai edun toiselle.

Lisäksi rikoslain 16 luvussa säädetään rangaistavaksi törkeä lahjuksen antaminen (13 a §). Rikoslain 16 luvun 28 §:n mukaan lahjuksen antamiseen ja törkeään lahjuksen antamiseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta on säädetty.

Myös rikoslain 16 luvun 13 §:n tunnusmerkistö täyttää tekotapojen osalta korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen asettamat vaatimukset. Niiden mukaan lahjuksen antamisen tekotapoina ovat lahjuksen lupaaminen ja antaminen. Rikoslain 16 luvun 13 §:ssä lahjuksen antamisella tarkoitetaan lahjuksen lupaamista, tarjoamista ja antamista. Tältä osin 13 §:n tunnusmerkistön soveltamisala on laajempi kuin sopimusten sisältämät velvoitteet edellyttävät.

Rikoslain 40 luvun lahjuksen ottamista koskevan säännöksen sekä 2 artiklan tunnusmerkistöjen eroja on selvitetty edellä. Selvitys koskee soveltuvin osin myös 3 artiklaa ja rikoslain lahjuksen antamista koskevia säännöksiä. Myös rikoslain 16 luvun 13 § täyttää 3 artiklan edellytykset siitä, että lahja voi olla minkätahansa laatuinen etu ja että virkamiehen tulee ottaa lahjus vastaan virkatehtävissään tai virkatehtävien hoitamiseen liittyviä tehtäviä suorittaessaan.

Kuten 2 artiklassa edellytettiin lahjuksen ottamisen osalta, myös 3 artiklassa edellytetään lahjuksen antamiselta osalta, että lahja voidaan antaa joko virkamiehelle itselleen tai kolmannelle joko suoraan tai kolmannen välityksellä. Kuten rikoslain 40 luvun säännösten osalta todettiin, voidaan vastaavasti rikoslain 16 luvun 13 §:n osalta todeta, että korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen vaatimukset täyttyvät. Pykälän 1 momentin mukaan lahjuksen antaminen on rangaistavaa sekä asianomaiselle itselleen että toiselle. Pykälän 2 momentin mukaan lahjuksen antaminen on rangaistavaa myös silloin kun lahja on annettu suoraan toiselle. Lahjuksen antaminen kolmannen välityksellä on rikoslain säännösten mukaan rangaistavaa, vaikka tätä menettelyä ei ole tunnusmerkistössä erityisesti mainittu. Artiklan sisältämän virkavelvollisuuksien vastaisuutta koskevan edellytyksen osalta viitataan 2 artiklan yhteydessä selostettuun.

Voimassa olevien lahjusrikoksia koskevien rikoslain tunnusmerkistöjen voidaan katsoa

myös lahjuksen antamisen osalta täyttävän edellä mainituin osin korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen asettamat velvoitteet. Rikoslain säännösten soveltamisala on osin jopa laajempi kuin edellytetään. Tämän johdosta ei myöskään lahjuksen antamista koskevaa rikoslain 16 luvun 13 §:n tunnusmerkistöä ehdoteta näiltä osin muutettavaksi.

Edellä on selvitetty rikoslain 40 luvun säännösten osalta, että nykyisten lahjusrikosten katsotaan kohdistuvan Suomen valtioon tai julkisyhteisöihin. Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen on todettu edellyttävän, että lahjusrikossäännöksillä suojattaisiin myös Euroopan yhteisöjen taloudellisia etuja ja myös yleisesti Euroopan yhteisöjen toiminnan luotettavuutta sekä Euroopan unionin jäsenvaltioita ja niiden julkisyhteisöjä. Myös rikoslain 16 luvun lahjusrikossäännösten kohteen tulisi olla edellä mainituin tavoin aikaisempaa laajempi. Myöskään rikoslain 16 luvun osalta lahjusrikossäännösten kirjoitustapaa ei ehdoteta muutettavaksi tältä osin. Näiltä osin viitataan 2 artiklan kohdalla esitettyihin perusteluihin.

#### 5.4. Rinnastamisperiaate (4 artikla)

Korruptiopöytäkirjan 4 artikla sisältää niin sanotun rinnastamisperiaatteen, jonka mukaan Euroopan yhteisöjen toimielimien jäseniin tulisi soveltua samojen kansallisten rangaistussäännösten kuin jäsenvaltioiden vastaaviin kansallisiin virkamiehiin. Rinnastamisperiaate koskee sekä yhteisöpetos- ja lahjusrikosten mukaisia petoksia että korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen mukaisia lahjusrikoksia.

Artiklan 1 kohta edellyttää, että jäsenvaltioiden kansallisen rikosoikeuden tunnusmerkistöjä, jotka soveltuvat jäsenvaltion kansallisten virkamiesten tehtäviään suorittaessaan tekemiin yleissopimuksen 1 artiklan mukaisiin yhteisöpetoksiin, voidaan soveltaa myös Euroopan yhteisöjen virkamiesten tehtäviään suorittaessaan tekemiin rikoksiin.

Artiklan 2 kohta edellyttää, että jäsenvaltioiden kansallisen rikosoikeuden tunnusmerkistöjä, joissa säädetään rangaistaviksi artiklan 1 kohdassa sekä 2 ja 3 artiklassa tarkoitetut hallituksen ministerien, kansanedustuslaitoksen jäsenten, ylimpien tuomioistuimien jäsenten tai tilintarkastustuomioistuimen jäsenten tehtäviään suorittaessaan tekemät tai heihin kohdistetut rikokset, voidaan soveltaa myös Euroopan yhteisöjen

komission, Euroopan parlamentin, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tai tilintarkastustuomioistuimen jäsenten tehtäviään suorittaessaan tekemiin tai heihin kohdistettuihin rikoksiin.

Artiklan 3 kohdan mukaan, jos jäsenvaltio on säätänyt erityisiä lakeja teoista tai laiminlyönneistä, joista sen hallituksen ministerien on vastattava heillä tässä valtiossa olevan poliittisen erityisasemansa vuoksi, tämän artiklan 2 kohtaa ei sovelleta näihin lakeihin edellyttäen, että jäsenvaltio takaa, että rikoslait, joissa pannaan täytäntöön 2 ja 3 artikla sekä 4 artiklan 1 kohta, koskevat myös komission jäseniä.

Artiklan 4 kohdan mukaan artiklan 1, 2 ja 3 kohta eivät rajoita säännöksiä, jotka koskevat kussakin jäsenvaltiossa sovellettavaa rikosoikeudellista menettelyä ja toimivaltaisten tuomioistuinten määrittelyä.

Artiklan 5 kohdan mukaan pöytäkirjaa sovelletaan noudattaen täysin Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten asiaa koskevia säännöksiä, Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen perussääntöä sekä niiden soveltamiseksi annettuja tekstejä koskemattomuuden poistamisen osalta.

Korruptiosopimuksen 4 artikla sisältää vastaavat määräykset kuin korruptiopöytäkirja sillä poikkeuksella, että 4 artiklan 1 kohta ja viittaukset siihen puuttuvat. Korruptiopöytäkirjan 4 artiklan 1 kohta edellyttää, että rikoslain tunnusmerkit, jotka soveltuvat kansallisen virkamiehen tehtäviään suorittaessaan tekemään yhteisöpetokseen, soveltuvat myös Euroopan yhteisöjen virkamieheen.

Korruptiopöytäkirjan määräykset rinnastamisperiaatteesta liittyvät siis osittain yhteisöpetossopimuksen määräyksiin. Rikoslain 29 luku sisältää säännökset vero- ja avustuspetoksista. Voimassa olevan rikoslain säännösten voidaan joiltain osin katsoa suojaavan myös Euroopan yhteisöjen taloudellisia etuja yhteisöpetossopimuksen velvoitteiden mukaisesti. Yhteisöpetossopimuksen edellyttämät rikoslain muutokset ehdotetaan pääosin toteuttaviksi rikoslain 29 lukuun sisältyviä veron ja avustuksen määritelmiä laajentamalla. Muutosehdotukset sisältyvät tämän esityksen kanssa yhtäaikaisesti annettavaan yhteisöpetossopimuksen hyväksymistä koskevaan hallituksen esitykseen.

Suomen rikoslain 29 luvun yleiset vero- ja

avustuspetoksia koskevat säännökset soveltuvat suomalaisten virkamiesten tekemiin tekoihin. Näin tulisi olemaan myös yhteisöpetossopimuksen edellyttämien muutosten tultua voimaan. Virkamiehen tekemän vero- tai avustuspetoksen erityinen moitittavuus voidaan ottaa huomioon rangaistusta mitattaessa, erityistä ankarampaa säännöstä ei ole katsottu tarpeelliseksi. Avustus- ja veropetoksia koskevat säännökset soveltuvat myös Euroopan yhteisöjen virkamiehen tekemiin tekoihin ilman erillisiä toimenpiteitä, kuten rinnastamisperiaate edellyttää. Kyseiset säännökset eivät ole kansallisesti rajoittuneita rikoksen tekijään nähden, eikä tunnusmerkistössä ole muutenkaan rajoitettu tekijäpiiriä. Myös yhteisöjen virkamiehen tekemän teon erityinen moitittavuus voidaan ottaa huomioon rangaistusta mitattaessa.

Artiklan 2 kohdan mukaan rikoslain tunnusmerkitöjen, jotka soveltuvat ministerien, kansanedustajien, korkeimpien oikeuksien tuomarien ja tilintarkastustuomioistuinten jäsenien tekemiin yhteisöpetossopimuksen mukaiseen petokseen sekä korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen mukaisiin lahjontarikoksiin, on sovelluttava myös komission jäsenten, EU-parlamentaarikkojen, EY:n tuomioistuimen ja tilintarkastustuomioistuimen jäsenten tekemiin tekoihin. Kuten edellä on todettu, korruptiopöytäkirjan 1 artiklan yhteisöjen virkamiehen määritelmä ei tarkoita Euroopan yhteisöjen toimielimien henkilöjäseniä. Tämän johdosta kyseisten henkilöiden vastuusta on erikseen otettu rinnastamisperiaatteen sisältävä määräys 4 artiklaan.

Valtioneuvoston jäsentä ei mainita rikoslain 2 luvun 12 §:n rikosoikeudellisen virkamieskäsitteen määritelmässä. Rikoslain virkarikoksia koskevia säännöksiä voidaan kuitenkin soveltaa myös valtioneuvoston jäseniin. Valtioneuvoston jäsenen oikeudellinen vastuu virkatoimistaan perustuu perustuslakina annettuun lakiin eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenen ja oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatoimien lainmukaisuutta (274/1922, jäljempänä ministerivastuulaki). Ministerivastuulain 7 §:ssä määritellään ministerisyytteen nostamisen edellytykset. Valtioneuvoston jäsenen syyllistyessä tehtäviään suorittaessaan yhteisöpetokseen tai lahjusrikokseen syyte voitaisiin nostaa 7 §:n edellytysten täyttyessä. Valtioneuvoston jäsen voitaisiin tuomita rikoslain tunnusmerkitöjen täyttyessä vero- tai avustus-

petoksesta taikka lahjuksen ottamisesta tai antamisesta.

Artiklan 2 kohta edellyttää, että kyseiset säännökset soveltuvat myös komission jäsenen tekemiin vastaaviin rikoksiin. Rikoslain vero- ja avustuspetossäännökset soveltuisivat komission jäsenen ilman lainmuutoksia, sillä kuten edellä on todettu, kyseisten rikosten tekijäpiiriä ei ole rajoitettu. Lahjusrikosten osalta komission jäsenen vastuusta tulisi säätää erikseen laajentamalla lahjusrikosten tekijä- ja kohdepiiriä siten, että myös komission jäsenen tekemä lahjuksen ottaminen ja lahjuksen antaminen komission jäsenelle on rangaistavaa.

Artiklan 3 kohdan määräysten mukaisia ministerien vastuusta säädettyjä erityisiä lakeja ei tarvitse soveltaa komission jäseniin, jos komission jäsenen teot muutoin tehdään rangaistaviksi. Korruptiopöytäkirjan selitysmuistion mukaan artiklan 3 kohdan perusteella esimerkiksi Tanskan ei tarvitse soveltaa komission jäsenenä niitä rikoslain säännöksiään, joiden mukaan ministeri voi joutua vastuuseen myös alaisensa teoista. Artiklan 3 kohdan määräyksen voidaan katsoa soveltuvan myös ministerivastuulakiin. Korruptiopöytäkirja ja -sopimus eivät näin ollen sisällä velvoitetta siihen, että komission jäsenen soveltuisivat ministerivastuulain korkeampaa syyttämiskynnystä säännökset. Riittävää on, että komission jäsenen tekemät korruptiopöytäkirjassa ja -sopimuksessa tarkoitetut rikokset tehdään rikoslaissa rangaistaviksi.

*Kansanedustaja* ei ole edustajantoimessaan rikoslain 2 luvun 12 §:n mukainen virkamies. Rikoslain lahjuksen ottamista koskevat säännökset eivät sovellu kansanedustajiin edustajantoimessaan. Myöskään lahjuksen antaminen kansanedustajalle edustajantoimessaan ei ole rangaistavaa. Koska korruptiopöytäkirja ja -sopimus edellyttävät rinnasteista asemaa Euroopan parlamentin jäsenen osalta, ei artiklan 2 kohta edellytä, että EU-parlamentaarikkojen lahjusrikokset säädettäisiin rangaistaviksi. Kansanedustajan tehtäviään suorittaessaan tekemään yhteisöpetokseen sovellettaisiin yleisiä vero- ja avustuspetossäännöksiä. Rinnastamisperiaatteen mukaisesti nämä säännökset soveltuvat ilman lainmuutoksia myös EU-parlamentaarikkojen tekemiin tekoihin.

Suomen ylimpien tuomioistuinten tuomarit ovat rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaisia virkamiehiä, joten heihin soveltuvat rikoslain

lahjusrikoksia koskevat säännökset. Rinnastamisperiaate edellyttää, että lahjusrikokset ovat rangaistavia myös EY:n tuomioistuimen jäsenen tekeminä. EY:n tuomioistuimen jäsenen vastuusta tulisi säätää erikseen. Sekä Suomen ylimpien tuomioistuinten että EY:n tuomioistuimen jäsenten tekemään yhteisöpetokseen soveltuisivat vero- ja avustuspetosta koskevat säännökset 4 artiklan edellytysten mukaisesti.

Koska Suomessa ei ole tilintarkastustuomioistuinta, 4 artiklaa sovellettaessa Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuin rinnastetaan *valtiontalouden tarkastusvirastoon*. Korruptiopöytäkirjan selitysmuistiossa on tästä erityinen maininta. Valtiontalouden tarkastusviraston virkamiehet ovat rikoslain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja virkamiehiä, joten heihin soveltuvat rikoslain lahjusrikoksia koskevat säännökset. Lahjusrikoksia koskevien säännösten tulisi siis soveltua myös Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuimen jäseniin. Vero- ja avustuspetoksia koskevat säännökset soveltuvat sekä EY:n tilintarkastustuomioistuimen että valtiontalouden tarkastusviraston virkamiehiin ilman erityisiä säännöksiä 4 artiklan edellytysten mukaisesti.

Artiklan 4 kohdan mukaan rinnastamisperiaate ei rajoita jäsenvaltion rikosoikeudellista menettelyä tai toimivaltaisten tuomioistuinten määrittelyä koskevien säännösten soveltamista. Kyseistä artiklan kohtaa on selvennetty korruptiopöytäkirjan selitysmuistiossa. Selitysmuistion mukaan 4 artikla kokonaisuudessaan tarkoittaa, ettei korruptiopöytäkirjalla voida vaikuttaa rikosoikeudenkäyntiä koskeviin kansallisiin sääntöihin tai niihin sääntöihin, joiden mukaisesti määritetään kyseisten rikosten osalta toimivaltaiset tuomioistuimet. Lisäksi selitysmuistiossa todetaan että, jos jäsenvaltion erityislaissa annetaan tietyille tuomioistuimelle toimivalta tuomita rikoksesta syytteessä olevia hallituksen ministereitä, kansanedustuslaitoksen jäseniä, korkeimpien tuomioistuinten tai tilintarkastustuomioistuinten jäseniä, kyseisellä tuomioistuimella voi olla toimivalta myös vastaavissa eli komission jäseniä, Euroopan parlamentin jäseniä, EY:n tuomioistuimen tai tilintarkastustuomioistuimen jäseniä koskevissa tapauksissa. Jokainen jäsenvaltio voi siis itse ratkaista, missä syyteforumissa rinnastamisperiaatteen kattamia henkilöitä koskevat syytteet käsitellään.

Suomessa ministerisyyteasia käsitellään



valtakunnanoikeudessa (laki valtakunnanoikeudesta 1 §, 273/1922). Valtakunnanoikeus käsittelee myös syytteet korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttejä ja jäseniä vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoiminnassa. Rinnastamisperiaate ei siis kuitenkaan edellytä, että komission jäsentä tai EY:n tuomioistuimen jäsentä koskeva syyte tulisi käsitellä valtakunnanoikeudessa.

EY:n tuomioistuimen perussäännön 3 artiklan mukaan EY:n tuomioistuimen tuomaria koskevan rikosasian voi tutkia vain sellainen jäsenvaltion tuomioistuin, joka on toimivaltainen tuomitsemaan korkeimpien kansallisten tuomioistuinten jäseniä. Suomessa tämän on katsottu merkitsevän, että virkarikosasioiden osalta EY:n tuomioistuimen jäsenten virkarikokset olisi käsiteltävä valtakunnanoikeudessa. Asiasta ei ole annettu kansallisia säännöksiä, vaan EY:n tuomioistuimen perussäännön voimaan saattaminen Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen voimaansaattamislaila on katsottu riittäväksi. Vuoteen 1994 mennessä mikään jäsenvaltioista ei ollut antanut kansallisia säännöksiä asiasta. Tästä johtuen EY:n tuomioistuimen jäseniä koskevat virkarikossyytteet käsitellään valtakunnanoikeudessa, vaikka korruptiopöytäkirjan rinnastamisperiaate ei sitä edellytäkään. Komission jäsenen osalta ei kuitenkaan katsota tarpeelliseksi, että syyteforumiksi säädettäisiin valtakunnanoikeus.

Myös valtioneuvoston tarkastusviraston korkeimpia virkamiehiä koskee erityissäännös, jonka mukaan heitä koskevat syytteet käsitellään hovioikeudessa (asetus valtioneuvoston tarkastuksesta 24 §, 267/1993). Rinnastamisperiaate ei tässäkin tapauksessa tarkoita, että EY:n tilintarkastustuomioistuimen korkeimpia virkamiehiä koskevat syytteet tulisi käsitellä hovioikeudessa.

Artiklan 5 kohta ilmaisee, että myös yhteisön oikeuteen sisältyy määräyksiä yhteisöjen virkamiesten virkavelvollisuuksien vastaisesta toiminnasta. Artiklan mukaan korruptiopöytäkirjaa ja -sopimusta sovelletaan noudattaen täysimääräisesti niitä säännöksiä, jotka koskevat *virkamiehen koskemattomuuden poistamista*. Euroopan yhteisöjen virkamiesten erioikeuksista ja vapauksista määrätään Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehdystä pöytäkirjassa. Pöytäkirjan 12 artiklan mukaan yhteisöjen virkamiehillä ja muulla henkilöstöllä

on lainkäyttöllinen koskemattomuus heidän virallisessa ominaisuudessaan suorittamiensa toimien osalta. Myös yhteisöjen tilat ja rakennukset ovat loukkaamattomia. Yhteisöjen omaisuus ja varat eivät voi olla minkään hallinnollisen tai oikeudellisen pakotoimenpiteen kohteena ilman yhteisöjen tuomioistuimen lupaa (1 artikla).

Erivapauksia koskevan pöytäkirjan 18 artiklan mukaan kunkin yhteisöjen toimielimen on kumottava virkamiehelle tai muulle henkilöstölle myönnetty vapaus silloin kun toimiin katsoo, että tämä kumoaminen ei ole ristiriidassa yhteisöjen edun kanssa. Korruptiopöytäkirjan selitysmuistion mukaan koskemattomuuden poistaminen on edellytys kansallisten viranomaisen toimenpiteiden toteuttamiselle. Korruptiopöytäkirja ei kuitenkaan aseta yhteisön toimielimille velvollisuutta poistaa virkamiehen loukkaamattomuutta koskevaa suojaa. Myös EY:n tuomioistuimen perussäännön 3 artiklan mukaan EY:n tuomioistuimen tuomareilla on lainkäyttöllinen koskemattomuus. EY:n tuomioistuin voi täysistuntopäätöksellä poistaa koskemattomuuden.

Yhteisöpetoksen tai lahjusrikoksen tehneen rikoksentehtäjän virkamiesasema voidaan ottaa huomioon myös tuomitsemalla hänet viralta pantavaksi. Selvää kuitenkin on, etteivät rikoslain viraltapanaa koskevat säännökset sovellu toisen jäsenvaltion tai yhteisöjen virkamiehiin, vaan ainoastaan rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaisiin virkamiehiin.

Virkarikoksia koskevaan rikoslain 40 lukuun sisältyy myös *virka-velvollisuuden rikkomista koskevia yleisiä säännöksiä*. Virka-aseman väärinkäyttäminen on säädetty rangaistavaksi 7 §:ssä ja virka-velvollisuuden rikkominen 10 §:ssä. Kyseiset säännökset saattaisivat soveltua suomalaisen virkamiehen tekoon, jos hän yhteisöpetokseen syyllistyessään olisi samalla menetellyt virka-velvollisuuksiensa vastaisesti. Tällöin virkamies voitaisiin tuomita sekä yhteisöpetoksesta että virka-velvollisuuden rikkomisesta rikosten yhtymistä koskevien säännösten mukaisesti. Jos virkamies sitä vastoin syyllistyy lahjuksen ottamiseen, hän ei samalla syyllistyisi yleiseen virkarikokseen, sillä teot olisivat lainkonkurensissa keskenään. Tämä johtuu siitä, että virkarikossäännösten uudistamisen tavoitteena oli, että varsinaisista virkarikoksista rangaistus tuomittaisiin rikoslain 40 luvun virkarikoksia koskevien säännösten nojalla. Niissä tapauksissa taas, joissa virka-

mies olisi virkatoiminnassaan syyllistyessään yleisen lain rikkomiseen menetellyt samalla virkavelvollisuuksiensa vastaisesti, tarkoituksena oli, että tekoon sovellettaisiin sanotun lain rikkomista ja yleisiä virkavelvollisuuden rikkomista koskevia säännöksiä. Niissä tapauksissa, joissa virkamies on virkatoimintansa yhteydessä syyllistynyt yleisen lain rikkomiseen rikkomatta virkavelvollisuuksiinsa, rangaistus olisi määrättävä vain yleisen lain nojalla.

Korruptiopöytäkirjan sisältämän rinnastamisperiaatteen ei kuitenkaan voida katsoa edellyttävän, että virkavelvollisuuden rikkomista koskevat yleiset säännökset soveltaisivat myös yhteisöjen virkamieheen tai yhteisöjen toimielimen jäseneseen. Kyseisten säännösten soveltamisesta seuraa virkamiehelle tuomittavan rangaistuksen ankaroituminen, joka voidaan ottaa yhteisöjen virkamiesten ja toimielinten jäsenten osalta huomioon yhteisöpetoksesta tuomittavaa rangaistusta määrättäessä.

Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 4 artiklan asettamat velvoitteet ehdotetaan täytettäväksi siten, että edellä rikoslain 16 luvun 27 a §:ään sisällytettäväksi ehdotettu määritelmäsäännös tarkoittaisi myös Euroopan yhteisöjen komission, tuomioistuimen ja lintarkastustuomioistuimen jäsentä.

### 5.5. Seuraamukset (5 artikla)

Korruptiopöytäkirjan 5 artikla sisältää määräykset pöytäkirjassa tarkoitetuista lahjusrikoksista säädettyistä rangaistuksista. Artikla edellyttää, että kukin jäsenvaltio toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 ja 3 artiklassa tarkoitettut teot sekä näihin tekoihin liittyvä avunanto ja yllytys säädetään tehokkain, suhteellisin ja vakuuttavin seuraamuksin rikoksina rangaistaviksi. Seuraamusten tulee ainakin törkeissä tapauksissa käsittää vankeusrangaistukset, joista voi seurata tekijän luovuttaminen.

Suomen rikoslain lahjusrikoksia koskevat säännökset täyttävät 5 artiklan vaatimukset tehokkaista, suhteellisista ja vakuuttavista seuraamuksista. Rikoslain 16 ja 40 luvun säännösten mukaan sekä lahjuksen ottamisesta että lahjuksen antamisesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Molemmista lahjusrikoksista on myös säädetty rangaistavaksi törkeät tekemuodot, joista voi seurata vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä

vuotta. Rikoslain 40 luvun 3 §:ssä säädetään lisäksi lahjusrikkomuksena rangaistavaksi lievempi tekemuoto, josta voi seurata sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Artiklan edellytysten mukaisesti yllytys ja avunanto ovat rangaistavia osallisuutta koskevien rikoslain 5 luvun 2 ja 3 §:n perusteella. Artikla ei edellytä, että myös lahjusrikosten yritys säädettäisiin rangaistavaksi. Koska rikoslain säännösten mukaan lahjusrikos voi täytyä hyvin varhaisessa vaiheessa, ei rikoslaissakaan ole yritystä säädetty rangaistavaksi.

Rikoslaissa säädetty rangaistukset täyttävät 5 artiklan edellytykset myös rikoksenteikijän luovuttamisesta. Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain, jäljempänä yleinen luovuttamislaki, (456/1970) 4 §:n mukaan luovuttamisen edellytyksenä on, että luovuttamispöytäkirjassa tarkoitettua teosta saattaa seurata vuoden vapausrangaistusta ankarampi rangaistus. Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä annetun lain, jäljempänä pohjoismaiden luovuttamislaki, (270/1960) 4 §:n mukaan luovuttamisen edellytyksenä on, että luovuttamista pyytävän valtion lain mukaan rikoksesta voidaan tuomita sakkorangaistusta kovempi rangaistus. Lahjusrikoksista säädetty rangaistukset täyttävät kyseiset luovuttamislakien edellytykset jo perustekomuotojen osalta.

Artiklan 2 kohdan mukaan edellä mainitun 1 kohdan määräyksillä ei kuitenkaan rajoiteta kansallisiin tai Euroopan yhteisöjen virkamiehiin kohdistettavien, toimivaltaitten viranomaisien suorittamien kurinpidollisten toimenpiteiden soveltamista. Kansalliset tuomioistuimet voivat päättäessään määrättävästä rikosoikeudellisesta rangaistuksesta ottaa kansallisen lainsäädäntönsä periaatteiden mukaisesti huomioon samalle henkilölle samoista teoista jo määrätty kurinpitorangeistukset.

Vuoden 1994 alusta voimaan tullut valtion virkamieslaki (750/1994) ei enää sisällä kurinpitomenettelyä koskevia säännöksiä. Euroopan yhteisöjen toimielimet ja muut jäsenvaltiot saattavat käyttää virkamiehiinsä kurinpidollisia toimenpiteitä. Kurinpitomenettelyn ja tuomioistuinmenettelyn mahdollinen päällekkäisyys tulee ottaa huomioon rikoslain 6 luvun yleisten rangaistusten mittaamista koskevien säännösten perusteella.

## 5.6. Toimivaltaa koskevat määräykset

Korruptiopöytäkirjan 6 artikla sisältää määräykset rikosoikeuden soveltamisalasta pöytäkirjassa tarkoitettujen rikosten osalta. Artiklan 1 kohta edellyttää, että jäsenvaltiot ulottavat toimivaltansa pöytäkirjan 2, 3 ja 4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin neljässä eri tilanteessa. Ensinnäkin jäsenvaltion tulee ulottaa toimivaltansa tilanteisiin, joissa rikos on tapahtunut kokonaan tai osittain kyseisen valtion alueella (a alakohta). Toiseksi toimivalta tulee ulottaa tilanteisiin, joissa rikoksentehtijä on kyseisen valtion kansalainen tai virkamies (b alakohta). Kolmanneksi toimivalta tulee ulottaa tilanteisiin, joissa rikos on kohdistunut johonkin 1 artiklassa tarkoitettuun henkilöön tai 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen laitosten jäseneseen, joka on kyseisen jäsenvaltion kansalainen (c alakohta). Neljänneksi toimivalta tulee ulottaa tilanteisiin, joissa rikoksentehtijä on yhteisöjen virkamies, joka on Euroopan yhteisöjen toimielimen tai sellaisen Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetun elimen palveluksessa, jonka kotipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa (d alakohta).

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltio voi julistaa, että se ei sovelle yhtä tai useampaa 1 kohdan b, c ja d alakohdassa esitettyä sääntöä tai että se soveltaa niitä vain määrätyissä tapauksissa tai olosuhteissa. Korruptiosopimuksen 7 artikla sisältää vastaavat soveltamisalaa koskevat määräykset.

Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevat määräykset sisältyvät 1 päivänä syyskuuta 1996 voimaan tulleen rikoslain 1 lukuun. Luvun 1 §:n mukaan Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Luku sisältää myös rikoksen tekopaikan tarkemmin määrittävän 10 §:n. Kyseiset säännökset täyttävät artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisen veloitteen.

Artiklan 1 kohdan b alakohta velvoittaa jäsenvaltiota ulottamaan toimivaltansa rikokseen ensinnäkin silloin, kun rikoksentehtijä on kyseisen jäsenvaltion kansalainen. Rikoslain 1 luvun 6 §:n mukaan Suomen kansalaisen ja Suomen kansalaiseen rinnastettavan henkilön Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Jos rikos on tehty millekään valtiolle kuulumattomalla alueella, rangaistavuuden edellytyksenä on, että teosta saattaa seurata Suomen lain mukaan yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Luvun 11 §:n mukaan rangaista-

vuuden edellytyksenä on, että rikos on myös tekopaikan lain mukaan rangaistava ja että rikoksesta olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan valtion tuomioistuimessa. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa seuraamusta kuin siitä tekopaikan laissa säädetään.

Artikla ei sisällä määräyksiä kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta, mutta artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltio voi ilmoittaa, että se soveltaa b alakohdassa esitettyä sääntöä vain määrätyissä tapauksissa tai olosuhteissa. Suomen tulisi antaa julistus, jonka mukaan Suomi soveltaa artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaista sääntöä omien kansalaisten osalta siten, että teolle asetetaan rikoslain 1 luvun 11 §:n mukainen kaksoisrangaistavuuden vaatimus. Korruptiopöytäkirjan 2, 3 ja 4 artiklan mukaisten rikosten osalta kaksoisrangaistavuuden vaatimus täytyy jäsenvaltioiden alueella, sen jälkeen kun kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen voimaan kansallisessa lainsäädännössään. Kolmannessa valtiossa Suomen kansalaisen tekemään korruptiopöytäkirjan 2, 3 tai 4 artiklan mukaiseen rikokseen Suomen laki voisi soveltua ainoastaan, jos teko olisi rangaistava myös tekopaikan lain mukaan.

Artiklan 1 kohdan b alakohta edellyttää edellä mainitun lisäksi, että toimivalta ulotetaan rikokseen, kun rikoksentehtijä on kyseisen jäsenvaltion virkamies. Rikoslain 1 luvun 4 §:ään sisältyy virkarikosta ja sotilasrikosta koskeva erityinen soveltamisalasääntö. Sen mukaan rikoslain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitettua henkilön tekemään rikoslain 40 luvussa mainittuun rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Erityinen soveltamisalasääntö on katsottu tarpeelliseksi, sillä voimassa olevien virkarikoksia koskevien säännösten katsotaan olevan kansallisesti rajoittuneita, joten rikoslain 1 luvun 11 §:n sisältämä kaksoisrangaistavuuden vaatimus ei niiden osalta täyty. Rikoslain 1 luvun 4 §:n nojalla suomalainen virkamies voidaan tuomita ulkoilla tehdystä virkarikoksesta ilman, että kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen tulisi täyttyä. Lisäksi suomalainen virkamies voi olla myös muun valtion kuin Suomen kansalainen eikä häneen tämän johdosta voida soveltaa Suomen rikoslakia 1 luvun 6 §:n nojalla.

Virkamiesten osalta rikoslain 1 luvun 4 § täyttää artiklan 1 kohdan b alakohdan vaatimukset. Kun rikoslain 40 luvun lahjuksen

ottamista koskevan tunnusmerkistön soveltamisalaa laajennetaan korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen vaatimusten mukaisesti, rikoslain 1 luvun 4 § soveltuisi myös uusiin tekemuotoihin, jos tekijänä on rikoslain 2 luvun 12 §:n mukainen virkamies. Sama koskisi myös rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaista julkisyhteisön työntekijää, vaikka korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen ei voida katsoa tätä edellyttävän.

Kun kaikki unionin jäsenvaltiot saattavat voimaan korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen määräykset, täyttyy lahjusrikosten osalta rikoslain 1 luvun 11 §:n edellyttämä kaksoisrangaistavuuden vaatimus. Tällöin Suomen rikoslakia voidaan soveltaa suomalaisen virkamiehen Suomen ulkopuolella tekemään lahjusrikokseen myös rikoslain 1 luvun 6 §:n perusteella, jos virkamies on Suomen kansalainen. Sellaisiin suomalaisiin virkamiehiin, jotka eivät ole Suomen kansalaisia, voitaisiin jatkossakin soveltaa Suomen lakia ainoastaan rikoslain 1 luvun 4 §:n nojalla.

Artiklan 1 kohdan c alakohda edellyttää jäsenvaltion ulottavan toimivaltansa rikokseen, joka on kohdistunut johonkuhun 1 artiklassa tarkoitettuun henkilöön tai 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen laitosten jäseneseen, joka on kyseisen jäsenvaltion kansalainen. Jäsenvaltion tulee siis ulottaa toimivaltansa lahjuksen antajan tekoon, kun lahjus on annettu Suomen alueen ulkopuolella virkamiehelle tai yhteisöjen toimielimen jäsenelle, joka on Suomen kansalainen. Säännöllä on merkitystä niissä tilanteissa, joissa lahjuksen antaja ei ole Suomen kansalainen.

Rikoslain 1 luvun 5 §:n mukaan Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, joka on kohdistunut Suomen kansalaiseen, sovelletaan Suomen lakia, jos teosta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Lisäksi teolle on asetettu kaksoisrangaistavuuden vaatimus. Luvun 5 § ei kuitenkaan sovellu lahjuksen antamiseen korruptiopöytäkirjan edellyttämällä tavalla. Nykyisten lahjusrikossäännösten katsotaan kohdistuvan Suomen valtioon tai muuhun julkisyhteisöön, eikä henkilökohtaisesti siihen virkamieheen, jolle lahjusta on tarjottu tai joka sen on vastaanottanut. Tässä esityksessä ehdotetaan lahjusrikosten soveltamisalaa myös tältä osin muutettavaksi, mutta lahjuksen antamisen ei voida kuitenkaan katsoa rikoksena kohdistuvan rikoslain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettuun tavoin virkamieheen, jolle lahjus annetaan.

Rikoslain 1 luvun 3 §:ssä säädetään, että Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, joka on kohdistunut Suomeen, sovelletaan Suomen lakia. Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan rikoksen katsotaan kohdistuneen Suomeen, jos teolla on vakavasti loukattu tai vaarannettu Suomen valtiollisia, sotilaallisia tai taloudellisia oikeuksia. Lahjuksen antaminen on hallituksen esityksessä 1/1996 vp. mainittu tekona, jolla voidaan 2 kohdassa tarkoitettu tavoin loukata Suomen valtiollisia oikeuksia. Säännös soveltuu kuitenkin ainoastaan vakaviin tekemuotoihin, joiden kohteena on sellainen oikeus tai etuus, jonka haltijana voi olla yksinomaan valtio. Rikoslain 1 luvun 3 § täyttää artiklan velvoitteen c alakohdassa tarkoitettujen tekojen osalta ainoastaan osittain.

Tämän johdosta artiklan 1 kohdan c alakohda edellyttäisi erillistä rikoslain 1 lukuun sisällytettävää soveltamisalasäännöstä lahjuksen antamisen osalta. Korruptiopöytäkirja antaa kuitenkin jäsenvaltiolle mahdollisuuden antaa julistuksen, että se ei sovelta kyseisen c alakohdan mukaista toimivaltasäännöstä.

Suomen tulisi antaa korruptiopöytäkirjan 6 artiklan 2 kohdan nojalla edellä mainitun sisältöinen julistus. Korruptiopöytäkirjan toimivaltaa koskevat määräykset ovat jo muilta osin riittävät, jotta myös c alakohdan mukaiseen tekoon soveltuu jonkin jäsenvaltion rikosoikeudellinen toimivalta. Kyseiseen tekoon tulee korruptiopöytäkirjan muiden määräysten perusteella soveltaa myös sen valtion lainsäädäntöä, jossa rikos on tehty, sekä sen valtion lainsäädäntöä, jonka kansalainen rikoksentehtäjä on.

Artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan jäsenvaltion toimivalta tulee ulottaa rikoksiin, joissa rikoksentehtäjä on yhteisöjen virkamies, joka on yhteisöjen toimielimen tai sellaisen yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetun elimen palveluksessa, jonka kotipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa. Korruptiopöytäkirjan selitysmuistion mukaan määräyksellä olisi merkitystä erikoistapauksissa, esimerkiksi sellaisissa, joissa teon on tehnyt jäsenvaltioiden alueen ulkopuolella sellainen yhteisöjen virkamies, joka ei ole unionin minkään jäsenvaltion kansalainen.

Kyseisen d alakohdan mukainen liittymä jäsenvaltioon on hyvin pieni ja sillä on merkitystä vain erityistilanteissa. Perinteiset alueperiaate ja aktiivinen persoonallisuusperiaate ulottavat jäsenvaltioiden toimi-

vallan riittävän laajalle korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen tarkoittamissa lahjusrikoksissa. Toisaalta d alakohdan mukainen säännös mahdollistaisi, että kaikkiin Euroopan yhteisöjen virkamiehen tekemiin lahjusrikoksiin voidaan soveltaa jonkun jäsenvaltion lainsäädäntöä. Määräyksen perusteella sellaisella valtiolla, jonka alueella Euroopan yhteisöjen toimielimet sijaitsevat, olisi hyvin laaja toimivalta soveltaa rikoslainsäädäntöään Euroopan yhteisöjen virkamiehiin. Korruptiopöytäkirja antaa kuitenkin myös d alakohdan osalta jäsenvaltioille mahdollisuuden olla soveltamatta kyseistä toimivaltasäännöstä. Suomen tulisi antaa julistus, ettei se sovelta d alakohdan mukaista toimivaltasäännöstä.

Myös muut kuin edellä mainitut rikoslain 1 luvun säännökset voivat soveltua lahjusrikoksiin. Suomen lakia voidaan näiltä osin soveltaa lahjusrikoksiin laajemmin kuin korruptiopöytäkirja ja -sopimus edellyttävät. Rikoslain 1 luvun 9 §:n mukaan, jos rikokseen sovelletaan Suomen lakia, myös oikeushenkilön rangaistusvastuu määräytyy Suomen lain mukaan. Näin myös ulkomailla tehtyyn lahjuksen antamiseen ja törkeään lahjuksen antamiseen voidaan soveltaa oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä.

Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevat säännökset täyttävät pääosin korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen velvoitteet. Suomen tulisi kuitenkin antaa artiklan 2 kohdan mukaisesti julistus, jonka mukaan Suomi soveltaa artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaista sääntöä omien kansalaisten osalta siten, että teon edellytetään olevan rikoslain 1 luvun 11 §:n mukaisesti tekopaidan lainsäädännön mukaan rangaistava, sekä julistukset, joiden mukaan Suomi ei sovelta artiklan 1 kohdan c ja d alakohdan mukaisia sääntöjä.

### 5.7. Korruptiopöytäkirjan suhde yleissopimukseen (7 artikla)

Korruptiopöytäkirjan 7 artiklassa määrätään pöytäkirjan suhteesta yleissopimukseen eli yhteisöpetossopimukseen. Artiklan 1 kohdan mukaan yleissopimuksen 3 artiklan, 5 artiklan 1, 2 ja 4 kohdan sekä 6 artiklan määräyksiä sovelletaan sillä tavoin kuin niissä olisi viitattu tämän pöytäkirjan 2, 3 ja 4 artiklassa tarkoitettuihin menettelyihin. Yhteisöpetossopimuksen mainitut artiklat kos-

kevat yritysjohtajien rikosoikeudellista vastuuta, rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja syyttämistä sekä jäsenvaltioiden välillä tehtävää yhteistyötä.

Artiklan 2 kohdan mukaan yleissopimuksen 7, 9 ja 10 artiklan määräyksiä sovelletaan myös tähän pöytäkirjaan. Yhteisöpetossopimuksen 7 artiklan osalta todetaan myös, että sen 2 kohdassa tarkoitetut julistukset ovat voimassa myös tämän pöytäkirjan osalta, ellei pöytäkirjan 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua ilmoitusta annettaessa toisin ilmoiteta. Yhteisöpetossopimuksen mainitut artiklat koskevat ne bis in idem -sääntöä, laajempia velvoitteita sisältäviä kansallisia säännöksiä sekä sopimuksen voimaan saattamista koskevien tietojen toimittamista.

Korruptiosopimus ei sisällä samanlaista viittaussäännöstä, vaan itse sopimukseen sisältyy asiasisältöisesti vastaavat artiklat. Seuraavassa selostetaan kyseisten artiklojen sisältö, joka on siis sama sekä yhteisöpetossopimuksessa että korruptiopöytäkirjassa ja -sopimuksessa.

Korruptiopöytäkirjan viittaussäännöksen ja korruptiosopimuksen vastaavien artiklojen välillä on ainoastaan yksi ero. Korruptiopöytäkirjassa viitataan yhteisöpetossopimuksen 10 artiklaan, joka määrää tietojen toimittamisesta komissiolle, mutta vastaavaa määräystä ei sisälly korruptiosopimukseen.

### 5.8. Yritysjohtajien rikosoikeudellinen vastuu

Yhteisöpetossopimuksen 3 artikla sisältää määräykset yritysjohtajien rikosoikeudellisesta vastuusta, joita siis sovelletaan myös korruptiopöytäkirjaan. Korruptiosopimuksen 6 artikla sisältää samansisältöiset määräykset. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee toteuttaa mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet, jotta yritysjohtajat tai muut henkilöt, joilla on yrityksessä päätös- tai valvontavaltaa, voidaan saattaa rikosoikeudelliseen vastuuseen niissä tapauksissa, joissa lahjuksen antamiseen liittyvät toimet on suorittanut joku heidän käskyvaltaansa kuuluva yrityksen lukuun. Artiklan mukaan rikosoikeudellinen vastuu toteutetaan jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä määriteltujen periaatteiden mukaisesti.

Yhteisöpetossopimuksen selitysmuistion (EYVL N:o C 191, 23.6.1997, s. 1) mukaan



sopimus jättää merkittävän harkintavallan jäsenvaltiolle sen suhteen, mihin yritysjohtajan rikosoikeudellinen vastuu perustetaan kansallisessa lainsäädännössä. Vastuu voidaan perustaa osallisuussäännösten lisäksi myös muille perusteille, kuten valvontavollisuuden laiminlyömiseen tai jopa objektiiviselle vastuulle.

Rikoslain nykyisten säännösten mukaan yritysjohtaja voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen alaisensa tekemästä teosta rikoslain 5 luvun osallisuutta koskevien säännösten mukaisesti. Yritysjohtajat ovat vastuussa vain perinteisen yksilöllisen rangaistusvastuun perusteella. Suomessa yritysjohtajille ei ole asetettu erityistä laajempaa vastuuta toiminnastaan. Yhteisöpetossopimus ei edellytä, että yritysjohtajien vastuuta laajennettaisiin siitä, mikä se nyt on Suomen lainsäädännön mukaan. Näin ollen myöskään korruptiopöytäkirja tai -sopimus ei tätä edellytä. Riittää, että yritysjohtaja voidaan saat- taan vastuuseen rikoslain 5 luvun säännösten mukaan esimerkiksi yllytyksestä tai avunannosta alaisensa tekoon. Perustetta ei ole sille, että yritysjohtajien yksilöllistä vastuuta alaisensa teoista laajennettaisiin nykyisestä.

Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat yleiset säännökset sisältyvät rikoslain 9 lukuun. Rikoslain 16 luvun 28 §:n mukaan lahjuksen antamiseen ja törkeään lahjuksen antamiseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään. Korruptiopöytäkirja ja -sopimus eivät edellytä, että oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset soveltuisivat lahjuksen antamiseen. Lainsäädännön yhtenäisyyden vuoksi on kuitenkin perusteltua, että myös Euroopan yhteisöjen toisen jäsenvaltion virkamiehelle ja Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalle annettuihin lahjuksiin sovellettaisiin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä.

## 5.9. Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen ja syyttäminen

Yhteisöpetossopimuksen 5 artikla sisältää täydentäviä määräyksiä voimassa oleviin rikoksenteikijän luovuttamista koskeviin sopimuksiin. Artiklan määräyksiä sovelletaan myös korruptiopöytäkirjaan. Korruptiosopimuksen 8 artikla sisältää asiasta samansisälliset määräykset. Artiklan 1 kohta sisältää määräyksiä omien kansalaisten luovuttami-

sesta. Sen mukaan jäsenvaltioiden, jotka voivat kieltäytyä luovuttamasta omia kansalaisiaan, tulee ulottaa toimivaltansa 2, 3 ja 4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin, kun rikoksen on tehnyt kyseisen jäsenvaltion kansalainen tämän valtion alueen ulkopuolella.

Artiklan 2 kohdan mukaan kun jonkun jäsenvaltion kansalainen on tehnyt 2, 3 tai 4 artiklassa tarkoitettun rikoksen toisessa jäsenvaltiossa eikä tämän kansalaisen kotivaltio luovuta häntä toiseen jäsenvaltioon yksinomaan henkilön kansalaisuuden perusteella, jäsenvaltion on saatettava asia omien toimivaltaiten viranomaistensa käsiteltäväksi syyteen nostamista varten, mikäli siihen katsotaan olevan aihetta. Syytoimia varten rikokseen liittyvät asiakirjat, tiedot ja todisteet toimitetaan rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan eurooppalaisen yleis- sopimuksen, jäljempänä eurooppalainen luovuttamissopimus, (SopS 33/1971) 6 artiklan yksityiskohtaisia määräyksiä noudattaen. Pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle ilmoitetaan, mihin syytetoimiin on ryhdytty ja mihin ne ovat johtaneet.

Rikoksenteikijän luovuttamista koskevat säännökset sisältyvät pohjoismaiseen luovuttamislakiin ja yleiseen luovuttamislakiin. Yleisen luovuttamislain 2 §:n mukaan Suomen kansalaista ei saa luovuttaa toiseen valtioon. Myös hallitusmuodon 7 §:ssä säädetään, ettei Suomen kansalaista saa vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Pohjoismaisen luovuttamislain 2 §:n mukaan myös Suomen kansalainen voidaan sitä vastoin tietyin edellytyksin luovuttaa toiseen pohjoismaahan. Koska Suomi ei yleisen luovuttamislain mukaan luovuta omia kansalaisiaan, yhteisöpetossopimuksen 5 artiklan 1 kohdan määräysten johdosta Suomen tulee ulottaa toimivaltansa korruptiopöytäkirjassa ja -sopimuksessa tarkoitettuihin lahjusrikoksiin, jotka Suomen kansalaiset ovat tehneet Suomen alueen ulkopuolella.

Artiklan 1 kohdan edellytysten mukaisesti rikoslain 1 luvun 6 §:n mukaan Suomen kansalainen voidaan Suomessa tuomita rangaistukseen Suomen ulkopuolella tekemästään rikoksesta. Luvun 11 §:n mukaan edellytyksenä on, että teko on myös tekopaikan lain mukaan rangaistava. Artikla ei sisällä määräyksiä siitä, voiko valtio edellyttää kaksoisrangaistavuuden vaatimusta. Artiklan rikoksenteikijän luovuttamista koskevien määräysten voidaan katsoa liittyvän toimivaltaa koskevan korruptiopöytäkirjan 6 ar-



tiklan määräyksiin. Kyseinen 6 artikla ei myöskään sisällä määräyksiä kaksoisrangaistavuudesta, mutta artikla sallii jäsenvaltion antaa julistuksen, jonka mukaan jäsenvaltio voi ulottaa toimivaltansa omien kansalaisten ulkomailla tehtyihin tekoihin vain määrätysissä tapauksissa tai olosuhteissa. Esityksen mukaan Suomen tulisi antaa tältä osin julistus, jonka mukaan omien kansalaisten ulkomailla tehdyille teoille asetetaan kaksoisrangaistavuuden vaatimus rikoslain 1 luvun säännösten mukaisesti. Näin ollen myös 5 artiklan 1 kohdan voidaan katsoa sallivan kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen.

Yhteisöpetossopimuksen 5 artiklan 2 kohdan sisältö on "aut dedere aut judicare"-periaatteen mukainen. Jollei jäsenvaltio luovuta omaa kansalaistaan toiseen jäsenvaltioon, on sen saatettava asia omien toimivaltaisten viranomaisten tutkittavaksi. Artiklan 2 kohta velvoittaa jäsenvaltiota käyttämään toimivaltansa, jos se ei luovuta omaa kansalaistaan. Syyte tulee nostaa, mikäli siihen katsotaan olevan aihetta. Artiklan 2 kohta vastaa sanamuodoltaan eurooppalaisen luovuttamissopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa. Rikoslain 1 luvun 6 § sekä yleisen ja pohjoismaisen luovuttamislain säännökset ovat 5 artiklan mukaisia.

Yhteisöpetossopimuksen 5 artiklan 3 kohta, joka koskee veroja ja julkisia maksuja, ei sovellu korruptiopöytäkirjaan. Yhteisöpetossopimuksen 5 artiklan 4 kohdan mukaan tässä artiklassa ilmaisulla "jäsenvaltion omat kansalaiset" tarkoitetaan, mitä asianomainen valtio on eurooppalaisen luovuttamissopimuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja saman artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti antamassaan julistuksessa ilmoittanut. Kyseisessä julistuksessa Suomi on ilmoittanut, että kansalaisilla tarkoitetaan Suomen osalta Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisia sekä näissä valtioissa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia.

### 5.10. Jäsenvaltioiden välinen yhteistyö

Yhteisöpetossopimuksen 6 artiklan 1 kohta velvoittaa jäsenvaltiot toimimaan tehokkaasti yhteistyössä silloin kun 1 artiklassa tarkoitettu yhteisöpetos koskee vähintään kahta jäsenvaltiota. Artiklan velvoitteet koskevat myös korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 2, 3 ja 4 artiklassa tarkoitettuja rikoksia. Yhteistyövelvoite koskee esitutkintavaihetta, oikeudenkäyntiä sekä rangaistusten täytän-

töönpanovaihetta. Esimerkkeinä yhteistyömuodoista artiklassa mainitaan keskinäinen oikeusapu rikosasioissa, rikoksentekijän luovuttaminen ja oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon siirtäminen. Artiklan 2 kohdan mukaan tapauksissa, joissa rikos kuuluu useamman jäsenvaltion toimivaltaan, jäsenvaltioiden on toimittava yhteistyössä sen ratkaisemiseksi, mikä jäsenvaltio ryhtyy syytetoimiin rikoksentekijää tai -tekijöitä vastaan. Pyrkimyksenä tulisi olla mahdollisuuksien mukaan keskittää oikeudenkäynti yhteen jäsenvaltioon.

Artikla ei edellytä muutoksia Suomen lainsäädäntöön, koska lainsäädäntömme mahdollistaa artiklassa luetellut yhteistyön muodot, vaikka Suomi ei olekaan liittynyt kaikkiin yhteistyötä koskeviin Euroopan neuvoston sopimuksiin. Koska yhteistyön muodot on artiklassa lueteltu esimerkinomaisina, artikla ei velvoita jäsenvaltioita liittymään kaikkiin rikosoikeudellista yhteistyötä käsitteleviin eurooppalaisiin sopimuksiin. Suomi on liittynyt vuonna 1959 tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa (SopS 29/1981) ja edellä mainittuun eurooppalaiseen luovuttamissopimukseen. Suomi on lisäksi liittynyt vuonna 1983 tehtyyn yleissopimukseen tuomittujen siirtämisestä (SopS 13/1987).

Suomi ei sitä vastoin ole liittynyt eurooppalaisiin yleissopimuksiin rikostuomioden kansainvälisestä pätevyydestä (1970) eikä oikeudenkäynnin siirtämisestä (1972). Suomessa on kuitenkin voimassa laki kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa (21/1987). Laki mahdollistaa vieraassa valtiossa määrätyn vapausrangaistuksen sekä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon Suomessa ja Suomessa määrätyn vapausrangaistuksen ja menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisen vieraaseen valtioon. Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioden täytäntöönpanossa annettu laki (326/1963) mahdollistaa vapausrangaistusten lisäksi yhdessä pohjoismaassa määrätyn sakkorangaistusten täytäntöönpanon kaikissa muissa pohjoismaissa. Syytetoimenpiteisiin ryhtyminen taas on mahdollista kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) nojalla. Lain soveltamisalaan kuuluu muun ohella syytetoimenpiteisiin ryhtyminen oikeusapupyynnön perusteella (1 §). Myös keskinäistä oikeusapua

rikosasioissa koskeva eurooppalainen yleis-sopimus mahdollistaa syytetoimenpiteisiin ryhtymisen (21 artikla).

### 5.11. Ne bis in idem-sääntö

Yhteisöpetossopimuksen 7 artikla velvoittaa jäsenvaltiot soveltamaan kansallisessa rikoslainsäädännössään ne bis in idem-sääntöä, jonka tarkoituksena on estää saman asian käsittely kahteen kertaan eri jäsenvaltioissa. Artiklan sääntöä sovelletaan myös korruptiopöytäkirjaan. Korruptiosopimuksen 10 artikla sisältää asiasta yhteneväiset määräykset. Yhteisöpetossopimuksen selitysmuistion mukaan 7 artiklan säännöllä on keskeinen merkitys rajat ylittävissä rikoksissa, joiden käsittelyä ei keskitetä yhteen jäsenvaltioon.

Artiklan 1 kohdan mukaan henkilöä, jota koskeva oikeudenkäynti on saatettu loppuun yhdessä jäsenvaltiossa, ei voida asettaa syyteteeseen samojen tosiseikkojen perusteella toisessa jäsenvaltiossa, jos rangaistus, jos sellainen on määrätty, on pantu täytäntöön tai sitä ollaan panemassa täytäntöön taikka sitä ei enää voida panna täytäntöön sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jossa tuomio annettiin.

Jäsenvaltio voi ilmoittaessaan neuvostolle yhteisöpetossopimuksen valtionsisäisen hyväksymismenettelyn loppuun saattamisesta antaa julistuksen, jossa se ilmoittaa, että ne bis in idem-sääntö ei sido sitä yhdessä tai useammassa artiklan 2 kohdassa mainituista tapauksista. Kyseinen julistus on voimassa myös korruptiopöytäkirjan osalta, jollei jäsenvaltio toisin ilmoita. Korruptiosopimuksen osalta jäsenvaltion tulee antaa erillinen julistus.

Ne bis in idem-säännöstä voidaan ensinnäkin 2 kohdan a alakohdan mukaan poiketa, jos teko on kokonaan tai osittain tehty jäsenvaltion alueella, paitsi jos teko on tapahtunut osittain sen jäsenvaltion alueella, jossa tuomio annettiin. Toiseksi jäsenvaltio voi ilmoittaa, ettei se sovelle ne bis in idem-sääntöä silloin kun kyse on jäsenvaltion turvallisuuteen tai muuhun keskeiseen etuun kohdistuvasta rikoksesta (b alakohta), ja kolmanneksi kun kyse on sellaisesta jäsenvaltion virkamiehen tekemästä rikoksesta, johon virkamies syyllistyy toimiessaan virkavelvollisuusiensa vastaisesti (c alakohta).

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltion ilmoittamia poikkeuksia ei sovelleta, kun kyseinen jäsenvaltio on samojen tosiseik-

kojen osalta pyytänyt toista jäsenvaltiota ryhtymään syytetoimiin tai on suostunut kyseisen henkilön luovuttamiseen.

Artiklan 4 kohdan mukaan artikla ei vaikuta voimassa oleviin jäsenvaltioiden väliisiin asiaa koskeviin kahden- tai monenvälisiin sopimuksiin ja julistuksiin. Yhteisöpetossopimuksen selitysmuistion mukaan tällaisten sopimusten osapuolina olevien jäsenvaltioiden on uudistettava sopimuksiin aikaisemmin antamansa julistukset. Eräät Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat ratifioineet 1987 allekirjoitetun Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden välisen ne bis in idem-sääntöä koskevan sopimuksen (Convention between Member States of the European Communities on Double Jeopardy). Myös vuonna 1990 tehty yleissopimus Schengenin sopimuksen soveltamisesta sisältää määräyksiä ulkomaisen tuomion vaikutuksesta (54 ja 55 artikla). Lisäksi Euroopan neuvoston yleissopimuksiin rikostuomioiden kansainvälisestä pätevyydestä (1970) ja rikosoikeudenkäynnin siirtämisestä (1972) sisältyy 7 artiklaa muistuttavia määräyksiä ne bis in idem-säännöstä. Suomi ei ole allekirjoittanut vuoden 1987 Double Jeopardy-sopimusta eikä mainittuja Euroopan neuvoston sopimuksia.

Rikoslain 1 luvun 13 § sisältää säännöksen vieraassa valtiossa annetun tuomion vaikutuksesta. Pykälän 1 momentin mukaan ulkomailta tehdystä teosta ei saa nostaa syytettä Suomessa, jos teosta on jo tekopaikan valtiossa annettu lainvoimainen tuomio. Lisäksi edellytetään, että syyte on hylätty, syytetty on todettu syylliseksi, mutta jätetty rangaistukseen tuomitsematta, tuomittu seuraamus on kokonaan tai osittain pantu täytäntöön, seuraamuksen täytäntöönpano on kesken tai tuomittu seuraamus on tuomiovaltion lain mukaan rauennut.

Pykälän 1 momentin mukaan ulkomaisella tuomiolla on 7 artiklan 1 kohdan määräystä laajempi estevaikutus sikäli, että rangaistukseen tuomitsemisen lisäksi syytteen hylkääminen tai rangaistukseen tuomitsematta jättäminen tekopaikan valtiossa estää syytteen nostamisen Suomessa. Artiklassa ei tällaisia tilanteita mainita, vaan edellä selostetun mukaisesti määräys velvoittaa jäsenvaltiot soveltamaan ne bis in idem-sääntöä vain sellaisissa tilanteissa, joissa henkilö on tuomittu rangaistukseen. Kansalliseen lainsäädäntöön ei ole kuitenkaan estettä sisällyttää laajempia velvoitteita kuin yhteisöpetossopimuksessa edellytetään.

Pykälän 1 momentti on toisaalta 7 artiklan 1 kohtaa suppeampi siten, että estevaikutus on ainoastaan tekopaikan tuomioistuimen antamalla tuomiolla. Artikla sitä vastoin edellyttää estevaikutuksen myöntämistä myös muussa kuin tekopaikan jäsenvaltiossa annetuille tuomioille. Artiklan velvoitusten täyttämiseksi 13 §:n 1 momenttia tulisi muuttaa siten, että syytetä ei voimassa olevassa 1 momentissa mainittujen tilanteiden lisäksi saisi nostaa teosta, josta toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa on annettu lainvoimainen tuomio. Ehdotettu muutos on esitetty yhteisöpetossopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä, joka annetaan samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

Rikoslain 1 luvun 13 §:n 2 momentti sisältää säännökset poikkeuksista 1 momentin mukaiseen pääsääntöön. Momentissa mainituissa tapauksissa valtakunnansyyttäjä saa ulkomaisesta lainvoimaisesta tuomiosta huolimatta määrätä syytteen nostettavaksi Suomessa. Edellytyksenä valtakunnansyyttäjän mahdollisuudelle poiketa 1 momentin mukaisesta pääsäännöstä on se, että ulkomainen tuomio ei perustu suomalaisen viranomaisen esittämään pyyntöön. Tällöin valtakunnansyyttäjä voi määrätä syytteen nostettavaksi, jos rikoksen 1 luvun 3 §:n mukaan katsotaan kohdistuneen Suomeen (1 kohta), jos kyseessä on 4 §:ssä tarkoitettu virkarikos (2 kohta) tai sotilasrikos tai 7 §:ssä tarkoitettu kansainvälinen rikos (3 kohta) tai jos rikos 10 §:n mukaan katsotaan tehdyksi myös Suomessa (4 kohta).

Luetellut tilanteet vastaavat pääpiirteissään yhteisöpetossopimuksen 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja poikkeustilanteita. Näissä tapauksissa rikoksella on hyvin läheinen liittymäkohta Suomeen, jolloin on perusteltua, että valtakunnansyyttäjällä jatkossakin säilyy oikeus syytemääräyksen antamiseen. Ilmoittaessaan neuvostolle yhteisöpetossopimuksen hyväksymisestä Suomen on tarkoitus antaa 7 artiklan 2 kohdan mukainen julistus siitä, ettei ne bis in idem-sääntö sido sitä artiklan 2 kohdan a, b ja c alakohdassa luetelluissa tapauksissa. Mainittu julistus soveltuu myös korruptiopöytäkirjaan. Korruptiosopimuksen osalta Suomen tulisi antaa asiasta erillinen julistus, jonka mukaan 10 artiklan 1 kohta ei sido sitä 10 artiklan 2 kohdan a, b ja c alakohdassa luetelluissa tapauksissa.

Rikoslain 1 luvun 13 §:n 2 momentissa mainitut tapaukset eivät kaikilta osin vastaa

yhteisöpetossopimuksen 7 artiklan 2 kohdassa lueteltuja poikkeustilanteita. Se, että valtakunnansyyttäjällä on 2 momentin mukaan oikeus määrätä syyte nostettavaksi sotilasrikoksesta tai kansainvälisestä rikoksesta, ei merkitse ristiriitaa sopimusvelvoitteen kanssa, koska korruptiopöytäkirjassa ja -sopimuksessa tarkoitetut rikokset eivät tulisi sotilasrikoksina rangaistaviksi eivätkä ne ole myöskään rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta annetussa asetuksessa (627/1996) lueteltuja kansainvälisiä rikoksia. Toisaalta kansainvälisiä rikoksia koskevan poikkeussäännöksen muuttaminen ei olisi perusteltua senkään vuoksi, että suomalaisten tuomioistuinten toimivallan ulottaminen kansainvälisiin rikoksiin johtuu muista Suomea velvoittavista kansainvälisistä sopimuksista, joihin korruptiopöytäkirjalla ja -sopimuksella ei puututa.

Pykälän 2 momentin 4 kohta sitä vastoin mahdollistaa ne bis in idem-säännöstä poikkeamisen laajemmin kuin 7 artiklan sopimusmääräys sallii. Niin kuin aikaisemmin on todettu, artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan jäsenvaltio ei voi poiketa ne bis in idem-säännöstä, jos teko on tehty osittain kyseisen valtion ja osittain tuomion antaneen jäsenvaltion alueella. Vastaavaa poikkeusta ei ole mainittu 13 §:n 2 momentin 4 kohdassa, vaan valtakunnansyyttäjä saa ulkomaisesta tuomiosta huolimatta aina määrätä syytteen nostettavaksi, jos rikos katsotaan tehdyksi myös Suomessa. Artiklassa edellytetyn sopimusvelvoitteen täyttämiseksi 2 momentin 4 kohtaan tulisi tehdä muutos, jonka mukaan valtakunnansyyttäjä ei saisi määrätä syytetä nostettavaksi teosta, joka on osittain tehty tuomion antaneen Euroopan unionin jäsenvaltion alueella. Myös tämä muutosehdotus sisältyy edellä mainittuun yhteisöpetossopimuksen hyväksymistä koskevaan hallituksen esitykseen, joka annetaan samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

Edellä selostettuja yhteisöpetossopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä ehdotettuja lainmuutoksia ei ehdoteta rajoitettavaksi yhteisöpetossopimuksen 1 artiklassa tarkoitetuista teoista annettuihin tuomioihin, vaan muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa annetuille tuomioille myönnettäisiin yleisesti nykyistä laajempi estevaikutus. Tämä johtuu siitä, että yhteisöpetossopimuksen lisäksi yleissopimukseen Schengenin sopimuksen soveltamisesta (54 artikla) sekä korruptiosopimukseen (10 artikla) sisäl-

tyy yhteisöpetossopimuksen 7 artiklaa vastaava määräys ne bis in idem-säännöstä. Vastaavanlainen määräys sisältyy lisäksi 19 päivänä kesäkuuta 1997 allekirjoitettuun yhteisöpetossopimuksen toiseen pöytäkirjaan (12 artikla), joka sisältää säännöksiä muun ohella oikeushenkilön rangaistusvastuusta. Siten yhteisöpetossopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä ehdotettujen muutosten voimaantulon jälkeen 13 § vastaisi myös korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen velvoitteita. Lisäksi 13 § vastaisi myös muissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyissä sopimuksissa ja pöytäkirjoissa asetettuja velvoitteita.

Edellä mainittujen tilanteiden lisäksi 7 artiklan 3 kohdan edellytykset täyttyvät vain osittain 13 §:n 2 momentissa. Lainkohta vastaa sopimusmääräystä sikäli, että valtakunnansyyttäjä ei voi määrätä syytetä nostettavaksi, jos ulkomainen tuomio perustuu suomalaisen viranomaisen esittämään pyyntöön. Sitä vastoin 7 artiklasta poiketen ulkomaisella tuomiolla ei 13 §:n 2 momentin mukaan ole ehdotonta estevaikutusta silloin, kun rikoksentehtäjän luovuttamista koskevaan pyyntöön on suostuttu. Erolla ei kuitenkaan käytännössä ole suurta merkitystä, koska se, että henkilö päätetään luovuttaa, nimenomaisen säännöksen puuttumisesta huolimatta merkitsee sitä, että luovutettua henkilö ei enää myöhemmin Suomessa syytetä siitä rikoksesta, josta hänet on luovutettu. Tilanne vastaa hyvin pitkälti voimassa olevassa 13 §:n 2 momentissa säänneltyä tapausta, jossa syytemääräyksen edellytyksenä on se, ettei ulkomainen tuomio ole perustunut Suomen viranomaisen tekemään syytepyyntöön.

Sen vuoksi yhteisöpetossopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että 2 momenttiin kirjataan säännös, jonka mukaan syytemääräyksen antaminen edellyttäisi, ettei ulkomainen tuomio ole perustunut rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaan pyyntöön, johon Suomen viranomaiset ovat suostuneet. Muista 13 §:ään ehdotetuista muutoksista poiketen säännös tulisi sovellettavaksi myös Suomen ja Euroopan unionin ulkopuolisten valtioiden välillä. Koska säännös vastaisi jo tällä hetkellä yleisesti vallitsevaa käytäntöä, sen soveltamisalaa ei olisi perusteltua rajoittaa pelkästään Euroopan unionin jäsenvaltioiden väliin tilanteisiin. Yhteisöpetossopimuksen voimaan saattamisen yhteydessä toteuttavat muutokset täyttäisivät myös tältä

osin samalla myös korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen asettamat velvoitteet.

Korruptiosopimuksen 10 artiklan 3 kohtaan sisältyy yhteisöpetossopimuksesta ja siten myös korruptiopöytäkirjasta poiketen määräys, jonka mukaan, jos henkilö, jota koskeva oikeudenkäynti on saatettu loppuun toisessa jäsenvaltiossa, asetetaan jäsenvaltiossa uudelleen syytteeseen samojen tosiseikkojen perusteella, näiden tosiseikkojen perusteella viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa kärsitty rangaistus tulee vähentää mahdollisesti langettavasta seuraamuksesta. Lisäksi 3 kohdassa määrätään, että kansallisten lainsäädäntöjen sallimissa rajoissa otetaan huomioon henkilön myös muutoin kuin vapauden menetyksenä jo kärsimät seuraamukset.

Rikoslain 1 luvun 13 §:n 3 momentin mukaan, jos joku Suomessa tuomitaan rangaistukseen rikoksesta, josta ulkomailta tuomittu seuraamus hän on kokonaan tai osaksi suorittanut, on tuomittavasta rangaistuksesta vähennettävä kohtuullinen määrä. Jos suoritettu seuraamus on ollut vapausrangaistus, tuomioistuimen on vähennettävä rangaistuksesta vapaudenmenetystä vastaava aika. Tuomioistuin voi myös todeta, että suoritettu seuraamus on pidettävä riittävänä seuraamuksena rikoksesta. Rikoslain säännökset täyttävät korruptiosopimuksen edellytykset.

#### **5.12. Laajempia velvoitteita sisältävät kansalliset säännökset ja sopimuksen voimaan saattamista koskevien tietojen toimittaminen ja muut määräykset**

Yhteisöpetossopimuksen 9 artikla sisältää määräyksen, jonka mukaan sopimuksen määräykset eivät estä jäsenvaltioita antamasta kansallisia säännöksiä, jotka sisältävät yhteisöpetossopimuksen määräyksiä laajempia velvoitteita yhteisön taloudellisten etujen suojaamisesta. Mainittua artiklaa sovelletaan myös korruptiopöytäkirjaan. Korruptiosopimuksen 11 artikla on samansisältöinen. Niin kuin edellä on jo todettu, rikoslain säännökset ovat eräiltä osin laajemmat kuin mitä korruptiopöytäkirja ja -sopimus edellyttävät.

Yhteisöpetossopimuksen 10 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle yhteisöpetossopimuksen valtiosisäistä voimaan saattamista koskevat tekstit. Lisäksi artikla sisältää määräyksen yhteisöpetossopi-

muksen soveltamista koskevien tietojen vaihtamisesta jäsenvaltioiden välillä sekä jäsenvaltioiden ja komission välillä. Artiklaa sovelletaan myös korruptiopöytäkirjaan. Korruptiosopimukseen sitä vastoin ei sisälly tietojen vaihtamista koskevaa artiklaa.

Korruptiopöytäkirjan 9–12 artikla sisältävät tavanomaiset määräykset sopimuksen voimaantulosta, uusien jäsenvaltioiden liittymisestä sopimukseen sekä varaumista ja talteenottajasta. Korruptiosopimuksen 13–16 artikla sisältävät lähes yhdenmukaiset määräykset.

Korruptiosopimukseen sisältyy kuitenkin tavanomaisen voimaantulomääräyksen lisäksi määräys sopimuksen aikaistetusta soveltamisesta. Korruptiosopimuksen 13 artiklan mukaan sopimuksen voimaantuloon asti kukin jäsenvaltio voi ilmoittaa, että sopimusta, sen 12 artiklaa lukuun ottamatta, sovelletaan jäsenvaltion suhteisiin niihin jäsenvaltioihin, jotka ovat tehneet saman ilmoituksen. Sopimusta sovelletaan tällaisen ilmoituksen tehneen jäsenvaltion suhteen sen kuukauden ensimmäisestä päivästä, joka seuraa ilmoituksen tallettamispäivästä alkavan yhdeksänkymmenen päivän ajanjakson päättymistä. Suomi ei aio sopimuksen ratifiointiin yhteydessä antaa ilmoitusta sopimuksen aikaistetusta soveltamisesta. Hallituksella tulisi kuitenkin olla mahdollisuus harkita ilmoituksen antamistarvetta uudelleen, jos esimerkiksi sopimuksen kansainvälinen voimaantulo jostakin syystä viivästyisi. Tämän vuoksi esityksessä pyydetään eduskunnan suostumusta siihen, että Suomi voisi tarvittaessa antaa kyseisen julistuksen.

### 5.13. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta

Korruptiopöytäkirjan 8 artiklassa määrätään yhteisöjen tuomioistuimen asemasta. Artikla sisältää jäsenvaltioiden välisiä riitoja sekä yhden tai useamman jäsenvaltion ja komission välisiä riitoja koskevat määräykset.

Artiklan 1 kohdan mukaan pöytäkirjan tulkintaa ja soveltamista koskevat jäsenvaltioiden väliset riidat on ratkaisun löytämiseksi ensi vaiheessa tutkittava neuvostossa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osastossa määrättyä menettelyä noudattaen. Jollei ratkaisua ole saavutettu kuuden kuukauden kuluessa, riidan osapuolet voivat saattaa asian Euroopan yhteisöjen tuomiois-

tuimen ratkaistavaksi.

Artiklan 2 kohdan mukaan yhden tai useamman jäsenvaltion ja Euroopan yhteisöjen komission väliset riidat, jotka koskevat tämän pöytäkirjan 1 artiklaa, lukuun ottamatta sen 1 kohdan c alakohtaa, 2, 3 ja 4 artiklaa sekä 7 artiklan 2 kohdan kolmatta luettelakohtaa, ja joita ei ole voitu sopia neuvotteluilla, voidaan saattaa yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistaviksi. Yhteisöpetosopimuksen selitysmuistion mukaan kyseisiä artikloja koskevat riidat voisivat koskea sitä, miten jäsenvaltiot ovat lainsäädännöllisin toimin täyttäneet korruptiopöytäkirjan kriminalisointivelvoitteet, tai sitä, miten jäsenvaltiot ovat toteuttaneet velvollisuutensa toimittaa sopimuksen valtionsisäistä voimaan saattamista koskevia tietoja komissiolle. Selitysmuistion mukaan EY:n tuomioistuimella ei ole missään tapauksessa toimivaltaa riitauttaa kansallisten tuomioistuinten päätöksiä. Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansallisen virkamiehen käsite on suljettu pois EY:n tuomioistuimen toimivallasta. EY:n tuomioistuimella on sitä vastoin erityinen toimivalta tulkita 1 artiklassa määriteltyä yhteisöjen virkamiehen käsitettä.

Korruptiosopimuksessa yhteisöjen tuomioistuinta koskevat määräykset sisältyvät 12 artiklaan. Korruptiosopimuksen määräykset jäsenvaltioiden välisten sekä jäsenvaltion ja komission välisten riitojen ratkaisusta ovat lähes yhdenmukaiset korruptiopöytäkirjan vastaavien määräysten kanssa. Merkittävin ero määräyksien sanamuodoissa on siinä, että korruptiosopimuksessa 12 artiklan 2 kohtaan sisältyy rajoitusperuste, jonka mukaan asiassa tulee olla kyse yhteisön oikeuteen kuuluvasta kysymyksestä tai yhteisöjen taloudellisista eduista, tai asiaan tulee liittyä Euroopan yhteisöjen tai niiden perustamissopimusten mukaisesti perustettujen laitosten tai elinten jäseniä tai näiden virkamiehiä. Rajoitusperusteen tarkoituksena on sulkea EY:n tuomioistuimen toimivallan ulkopuolelle sellaiset asiat, jotka kuuluvat kokonaan kansallisen rikosoikeuden alaan. Korruptiosopimuksen toimialahan kattaa myös kaikenlaiset jäsenvaltioiden virkamiesten lahjusrikokset riippumatta siitä, liittyvätkö ne mitenkään Euroopan yhteisöihin.

Artikla sisältää myös yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivaltaa koskevat määräykset. Korruptiopöytäkirjan osalta kyseiset määräykset sitä vastoin sisältyvät 29 päivänä marraskuuta 1996 allekirjoitettuun

pöytäkirjaan, joka koskee Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen antamin ennakkoratkaisuin.

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltion tuomioistuin voi pyytää EY:n tuomioistuinta antamaan ennakkoratkaisun ratkaistavanaan olevan asian yhteydessä esille tulleesta tämän yleissopimuksen 1–4 sekä 12–16 artiklan tulkintaa koskevasta kysymyksestä, jos ratkaistavana olevaan asiaan liittyy Euroopan yhteisöjen taikka niiden perustamissopimusten mukaisesti perustettujen laitosten tai elinten virkatehtävissään toimivia jäseniä tai virkamiehiä, kun tuomioistuin katsoo, että kysymys on ratkaistava, jotta se voi antaa päätöksensä.

EY:n tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivalta edellyttää, että jäsenvaltio on tämän toimivallan hyväksynyt tätä tarkoittavalla julistuksella (12 artiklan 4 kohta). Julistus annetaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille ratifiointia koskevan ilmoituksen antamisen yhteydessä tai tämän jälkeen. Jäsenvaltio, joka antaa ennakkoratkaisutoimivaltaa koskevan julistuksen, voi rajoittaa mahdollisuuden pyytää ennakkoratkaisua niihin tuomioistuihin, joiden päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta (12 artiklan 5 kohta).

Esityksen mukaan Suomen tulisi antaa korruptiosopimuksen ratifiointia koskevan ilmoituksen yhteydessä julistus, jossa hyväksytään EY:n tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivaltatoimivalta korruptiosopimuksen 12 artiklan mukaisesti. Oikeutta pyytää ennakkoratkaisua ei ole tarpeellista rajoittaa koskemaan ainoastaan ylimpiä oikeusasteita. Esitys noudattaisi samaa ratkaisumallia, jota Suomi on noudat-

tanut muiden unionisopimuksen VI osaston määräysten mukaisesti hyväksytyjen yleissopimusten osalta.

Lisäksi 12 artiklan 6 kohdassa todetaan, että EY:n tuomioistuimen perussääntöä ja työjärjestystä noudatetaan. Tämän perussääntön mukaisesti jäsenvaltiolla, riippumatta siitä, onko se antanut edellä 4 kohdassa tarkoitetun julistuksen, sekä komissiolla on oikeus toimittaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle kirjelmä tai kirjallisia huomautuksia niissä asioissa, jotka on artiklan 3 kohdan nojalla saatettu tämän käsiteltäviksi.

## **6. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset**

Esityksellä ei ole mainittavia organisatorisia eikä taloudellisia vaikutuksia.

## **7. Asian valmistelu Suomessa**

Valtioneuvosto on lähettänyt eduskunnalle kirjelmän ehdotuksesta korruptiopöytäkirjaksi valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:n mukaisesti 16 päivänä marraskuuta 1995 (U50/1995 vp.).

Valtioneuvosto on lähettänyt eduskunnalle kirjelmän ehdotuksesta korruptiosopimukseksi valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:n mukaisesti 22 päivänä helmikuuta 1996 (U5/1996 vp.). Eduskunnan lakivaliokunta on antanut asiasta lausuntonsa (LaVL 7/1996 vp.).

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunnot ulkoasiainministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, valtioneuvoston oikeuskanslerilta ja eduskunnan oikeusasiamieheltä.



## YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

## 1. Lakiehdotusten perustelut

## 1.1. Laki Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

1 §. *Yleissopimuksen voimaan saataminen.* Pykälä sisältää tavanomaisen valtiosopimuksen voimaansaattamissäännöksen.

Korruptiopöytäkirjan edellyttämät kansallisen lainsäädännön muutokset ehdotetaan tehtäviksi rikoslain 16 ja 40 lukuun siten kuin esityksen yleisperusteluissa on selostettu. Pöytäkirja sisältää kuitenkin myös muita lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä kuten määräykset EY:n tuomioistuimen riitojenratkaisutoimivallasta. Nämä määräykset saatettaisiin siten voimaan ehdotetulla blankettimuotoisella voimaansaattamislaila.

2 §. *Asetuksenantovaltuus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tavanomainen asetuksenantovaltuus.

3 §. *Voimaantulo.* Lakiehdotuksen 3 § sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen.

## 1.2. Laki sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

1 §. *Yleissopimuksen voimaan saataminen.* Pykälä sisältää tavanomaisen valtiosopimuksen voimaansaattamissäännöksen.

Korruptiosopimuksen edellyttämät kansallisen lainsäädännön muutokset ehdotetaan tehtäviksi rikoslain 16 ja 40 lukuun siten kuin esityksen yleisperusteluissa on selostettu. Sopimus sisältää kuitenkin myös muita lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä kuten määräykset EY:n tuomioistuimen riitojenratkaisu- ja ennakkoratkaisutoimivallasta. Nämä määräykset saatettaisiin siten voimaan ehdotetulla blankettimuotoisella voimaansaattamislaila.

2 §. *Asetuksenantovaltuus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tavanomainen asetuksenantovaltuus.

3 §. *Voimaantulo.* Lakiehdotuksen 3 § sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen.

## 1.3. Rikoslaki

## 16 luku. Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan

13 §. *Lahjuksen antaminen.* Luvun 13 ja 13 a § soveltuvat nykyisin ainoastaan rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaisen virkamiehen tai julkisyhteisön työntekijän sekä palvelusta toimittavan sotilaan lahjomiseen.

Säännösten soveltamisalaa ehdotetaan nyt laajennettavaksi siten, että lahjuksen antamisen kohteena voisi olla myös Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies.

Soveltamisalan laajennus ehdotetaan tehtäväksi lisäämällä 13 §:n 1 momenttiin maininta Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan ja Euroopan yhteisöjen toisen jäsenvaltion virkamiehen lahjomisesta. Kyseisillä lahjusrikossäännösten soveltamisalan laajennuksilla täytettäisiin Euroopan unionisopimuksen VI osaston mukaisessa oikeus- ja sisäasiain yhteistyössä tehtyjen korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen asettamat velvoitteet.

Rikoslain 16 luvun 27 a §:ään ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, keitä on pidettävä lahjuksen antamista ja lahjuksen ottamista koskevia säännöksiä sovellettaessa Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevina sekä Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehinä. Määritelmäsäännöksen sisältöä selvitetään tarkemmin 27 a §:n perusteluissa.

Luvun 28 §:n mukaan lahjuksen antamiseen ja törkeään lahjuksen antamiseen sovelletaan oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä. Lahjuksen antamista koskeviin säännöksiin ehdotettujen muutosten johdosta oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös lahjuksen antamiseen ja törkeään lahjuksen antamiseen Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle ja Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalle.

27 a §. *Määritelmät.* Ehdotettu määritelmäsäännös sisältäisi säännökset siitä, keitä on pidettävä lahjuksen antamista ja lahjuksen ottamista koskevia säännöksiä sovellettaessa Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevina sekä Euroopan unionin toisen jäsenval-

tion virkamiehinä. Nykyisin virkamies on määritelty rikoslain 2 luvun 12 §:ssä, joka sisältää ainoastaan Suomen kansallisen virkamiehen määritelmän. Esityksen mukaan rikoslain 2 luvun 12 § säilyisi suomalaisen rikosoikeudellisen virkamieskäsitteen määritelmänä. Tämän johdosta esimerkiksi muut rikoslain 40 luvun virkarikossäännökset kuin lahjusrikossäännökset soveltuisivat jatkossakin ainoastaan rikoslain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitettuihin henkilöihin.

Pykälän 1 momentin mukaan Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalla tarkoitetaan henkilöä, joka on pysyvässä tai tilapäisessä palvelussuhteessa Euroopan parlamentissa, Euroopan unionin neuvostossa, Euroopan yhteisöjen komissiossa, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa, tilintarkastustuomioistuimessa, alueiden komiteassa, talous- ja sosiaalikomiteassa, Euroopan oikeusasiamiehen palveluksessa, Euroopan investointipankissa, Euroopan rahapoliittisessa instituutissa tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetussa muussa elimessä taikka joka toimeksiannon perusteella hoitaa jonkin Euroopan yhteisöjen toimielimen tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetun muun elimen antamaa tehtävää.

Pykälän 2 momentin mukaan Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, joka on kyseisen valtion lainsäädännössä tarkoitettu rikosoikeudellisessa vastuussa oleva virkamies tai viranomainen. Kuten yleisperusteluissa on esitetty, määritelmään ei ehdoteta sisällytettäväksi korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 1 artiklan mukaista edellytystä, jonka mukaan Euroopan unionin jäsenvaltio on velvollinen soveltamaan toisen jäsenvaltion virkamiehen määritelmää vain, jos se on sovittavissa yhteen sen oman kansallisen oikeuden kanssa. Edellytyksen käyttäminen ei ole sopimusten mukaan pakollista.

Tästä johtuen Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehen ei tarvitse olla vastaavassa asemassa kuin rikoslain 2 luvun 12 §:n mukainen virkamies. Toisen jäsenvaltion virkamiehen määritelmän edellytykset täyttyvät, kun kyseinen virkamies täyttää kotivaltionsa lainsäädännön edellytykset virkamiehen rikosoikeudellisesta vastuusta. Määritelmän soveltaminen tulee edellyttämään toisen jäsenvaltion lainsäädännön soveltamista. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 3 §:n mukaan syyttäjän olisi hankittava

selvitys toisen jäsenvaltion rikosoikeudellisesta virkamiesmääritelmästä.

Henkilöt, joiden voidaan katsoa olevan Euroopan yhteisöjen palveluksessa, muodostavat hyvin laajan ja hajanaisen ryhmän, jonka yhtenä keskeisenä yhdistävänä tekijänä voidaan pitää sitä, että he kuuluvat Euroopan yhteisöjen yhteiseen hallintoon ja heihin soveltuvat yhtenäiset henkilöstöä koskevat säännöt. Euroopan unionin neuvosto vahvistaa Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavat säännöt sekä yhteisöjen muuta henkilökuntaa koskevat palvelussuhteen ehdot (henkilöstösäännöt).

Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 1 artiklan yhteisöjen virkamiehen määritelmällä tarkoitetaan lähinnä sellaisia virkamiehiä ja muita henkilöitä, joihin nämä yhteiset henkilöstösäännöt soveltuvat. Euroopan yhteisöjen palveluksessa on kuitenkin myös henkilöstöä, johon ei sovelleta henkilöstösääntöjä. Henkilöstösäännöt eivät sovellu yhteisöjen kaikkien perustamissopimuksilla perustettujen elimien henkilöstöön, ja lisäksi varsinaisten toimielimien ja muiden elimien palveluksessa on myös varsinkin johtavassa asemassa henkilöitä, jotka eivät ole henkilöstösääntöjen mukaisia virkamiehiä tai muuta henkilökuntaa.

Korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 1 artiklan yhteisöjen virkamiehen määritelmällä tarkoitetaan myös henkilöitä, jotka jäsenvaltio taikka julkinen tai yksityinen elin on asettanut Euroopan yhteisöjen käyttöön sekä Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten mukaisesti perustettujen elinten jäseniä ja henkilökuntaa, vaikka henkilöstösäännöt eivät näiden elimien henkilöstöön soveltuisikaan. Kyseinen 1 artiklan määritelmä ei sitä vastoin tarkoita yhteisöjen varsinaisten toimielimien jäseniä, vaan näiden vastuusta määrätään 4 artiklassa.

Ehdotetussa määritelmäsäännöksessä Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva on määritelty korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 1 ja 4 artiklan sanamuodosta poiketen, mutta siten että kyseisissä sopimuksissa tarkoitettut virkamiehet ja muussa palvelussuhteessa olevat sisältyvät määritelmäsäännöksen. Määritelmäsäännös kattaa kuitenkin myös joitakin sellaisia virkamiehiä, joita korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen määritelmät eivät tarkoita. Esityksessä Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva on määritelty yleisesti, siten että tällä tarkoitetaan henkilöä, joka on pysyvässä tai tilapäisessä palve-

lussuhteessa jossain yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetussa elimessä. Määritelmää ei ole sidottu henkilöstö sääntöjen soveltuvuuteen, eikä virkamiehen tai muun henkilöstön EY-oikeudellisiin määritelmiin. Määritelmäsäännöksen osalta keskeistä on, että henkilö työskentelee jossain yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetussa elimessä ja että hänen voidaan katsoa olevan palvelussuhteessa Euroopan yhteisöihin eikä jäsenvaltioon taikka yksityiseen tai julkiseen elimeen.

Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalla tarkoitetaan pykälässä luetelluissa elimissä sekä muissa Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetuissa elimissä työskenteleviä virkamiehiä ja muuta henkilökuntaa, jotka voivat olla avustavaa, tilapäistä tai paikallista henkilökuntaa taikka erityisasiantuntijoita. Määritelmäsäännös kattaa Euroopan yhteisöjen komission, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja tilintarkastustuomioistuimen jäsenet korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen 4 artiklan edellytysten mukaisesti. Lisäksi määritelmäsäännös kattaa alueiden komitean ja talous- ja sosiaalikomitean jäsenet sekä Euroopan oikeusasiamiehen. Euroopan oikeusasiamiestä koskevat määräykset sijaitsevat EY:n perustamissopimuksessa yhteisöjen toimielimiä koskevan luvun Euroopan parlamenttia koskevassa jaksossa. Euroopan parlamentti nimittää oikeusasiamiehen ja oikeusasiamiehen toiminta on osittain, esimerkiksi toimikauden pituuden osalta, sidottua Euroopan parlamentin toimintaan (EY:n perustamissopimuksen 138 e artikla). Tämän johdosta Euroopan oikeusasiamiehen voidaan katsoa olevan Euroopan yhteisöjen palveluksessa Euroopan parlamentissa.

Myös Euroopan yhteisöjen ensimmäisen asteen tuomioistuimen henkilöstö ja jäsenet kuuluvat määritelmän piiriin. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on yksi toimielin (EY:n perustamissopimuksen 4 artikla), jonka yhteydessä toimii Euroopan yhteisöjen ensimmäisen asteen tuomioistuin (EY:n perustamissopimuksen 168 a artikla).

Euroopan parlamentin jäsen ei ole yhteisöjen palveluksessa, joten Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalla ei tarkoiteta parlamentin jäsentä. Vastaavasti Suomen eduskunnan kansanedustajat edustajantöimessään eivät ole rikosoikeudellisesti virkamiehiä, eivätkä heihin edustajantöimessään sovellu rikoslain lahjusrikossäännökset. Eu-

roopan yhteisöjen palveluksessa olevalla ei tarkoiteta myöskään Euroopan unionin neuvoston jäseniä eli kansallisia ministereitä, jotka ovat vastuussa muiden kansallisten säännösten mukaan.

Määritelmäsäännöksessä on lueteltu vain merkittävimmät nykyiset Euroopan yhteisöjen elimet, mutta säännös soveltuu kaikkiin Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleviin riippumatta siitä, missä Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetussa varsinaisessa toimielimessä tai muussa elimessä he työskentelevät. Määritelmä sisältää siis myös sellaisen henkilöstön, joka työskentelee muissa kuin säännöksen luettelossa erityisesti mainituissa elimissä. Korruptiopöytäkirjan selitysmuistion mukaan tällä hetkellä tällaisia elimiä ovat Euroopan yhteistyöjärjestö, Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus, Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiö, Firenzen yliopistollinen Eurooppa-instituutti, Euroopan investointirahasto, Euroopan ympäristökeskus, Euroopan koulutussäätiö, Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus, Euroopan lääkearviointivirasto, Euroopan työturvallisuus- ja työterveysjärjestö, Sisämarkkinoiden yhdenmukaistamisvirasto, Yhteisön kasvilajikevirasto, Euroopan unionin elinten käännöskeskus ja Euroopan rasismien ja muukalaisvihan seurantakeskus.

Määritelmä on jätetty tällä tavoin avoimeksi, sillä Euroopan unioni kehittyy jatkuvasti ja siinä toimivat toimielimet ja muut elimet muuttuvat kehityksen mukana. Määritelmä ei kuitenkaan sovellu jäsenvaltioiden perustamien toimielimien (esimerkiksi Euroopan poliisivirasto) palveluksessa oleviin.

Määritelmäsäännös koskee myös henkilöä, joka toimeksiannon perusteella hoitaa jonkin Euroopan yhteisöjen toimielimen tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetun muun elimen antamaa tehtävää. Kysymys voi olla jäsenvaltion taikka julkisen tai yksityisen elimen Euroopan yhteisöjen käyttöön asettamasta henkilöstä, joka hoitaa vastaavia tehtäviä kuin Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevat. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi jäsenvaltioiden lähettämät erityisasiantuntijat, jotka työskentelevät yhteisöjen palveluksessa. Määritelmä ei kuitenkaan tarkoita neuvoston tai komission työ- tai asiantuntijaryhmissä tai komiteoissa käyviä kansallisia virkamiehiä.

#### 40 luku. Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista

13 §. *Soveltamisalasäännös.* Luvun lahjusrikoksia koskevien säännösten soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että myös Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan sekä Euroopan yhteisöjen toisen jäsenvaltion virkamiehen tekemä lahjuksen ottaminen on rangaistava. Ehdotetun säännöksen mukaan luvun 1–4 §:ää sovellettaisiin myös silloin, kun rikoksen tekijä on 16 luvun 27 a §:ssä tarkoitettu Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva tai Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies. Voimassa olevat rikoslain 40 luvun säännökset soveltuvat ainoastaan rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaiseen virkamieheen tai julkisyhteisön työntekijään.

Säännöksiin lisättävät uudet käsitteet ehdotetaan määriteltäviksi erillisessä 16 luvun 27 a §:ään otettavassa määritelmäsäännöksessä edellä mainituin tavoin.

Soveltamisalasäännöksessä ei erikseen säädettäisi siitä, miten on suhtauduttava 40 luvun 1 ja 2 §:ään sisältyviin virkamiehen viraltapanaa koskeviin säännöksiin. On kuitenkin selvää, etteivät nämä säännökset sovellu henkilöön, joka ei ole rikoslain 2 luvun 12 §:n mukainen suomalainen virkamies. Viraltapanaa koskevilla säännöksillä käytetään käsitettä virkamies. Viraltapano seuraamuksena on säädetty koskemaan ainoastaan rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaisia virkamiehiä. Nyt käyttöön otettavaksi ehdotetut käsitteet Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva sekä Euroopan yhteisöjen toisen jäsenvaltion virkamies ovat rikoslain 2 luvun 12 §:stä erillisiä, eivätkä niihin tämän johdosta soveltu viraltapanaa koskevat määräykset.

Menettämisseuraamusta koskeva 40 luvun 4 § soveltuisi Euroopan yhteisöjen toisen jäsenvaltion virkamiehen tai Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan tekemään lahjuksen ottamiseen. Pykälän soveltamista ei ole sidottu virkamiehen vaan lahjan käsitteeseen, joten se on yleinen, myös muihin kuin rikoslain 2 luvun 12 §:n virkamiehiin sovellettava säännös.

## 2. Voimaantulo

Korruptiopöytäkirja tulee voimaan 90 päivän kuluttua siitä, kun viimeinen niistä valtioista, jotka olivat Euroopan unionin jäseniä silloin kun neuvosto hyväksyi tämän pöytä-

kirjan tekemisen, on toimittanut Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille ilmoituksen korruptiopöytäkirjan valtiosisäisen hyväksymismenettelyn loppuun saattamisesta. Jos yleissopimus ei kuitenkaan ole tullut voimaan tuohon päivään mennessä, pöytäkirja tulee voimaan samana päivänä kuin yleissopimus.

Korruptiosopimus tulee voimaan 90 päivän kuluttua siitä, kun viimeinen sopimukseen liittyneistä Euroopan unionin jäsenvaltioista on toimittanut Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille ilmoituksen korruptiosopimuksen valtiosisäisen hyväksymismenettelyn loppuun saattamisesta. Sopimuksen voimaantuloon asti kukin jäsenvaltio voi ilmoittaa, että sopimusta, sen 12 artiklaa lukuunottamatta, sovelletaan jäsenvaltion suhteisiin niihin jäsenvaltioihin, jotka ovat tehneet saman ilmoituksen. Korruptiosopimusta sovelletaan tällaisen ilmoituksen tehneen jäsenvaltion suhteen sen kuukauden ensimmäisestä päivästä, joka seuraa ilmoituksen tallettamispäivästä alkavan yhdeksänkymmenen päivän ajanjakson päättymistä. Esityksen mukaan Suomi voisi tarvittaessa antaa aikaistettua soveltamista koskevan ilmoituksen.

Korruptiopöytäkirjan voimaansaattamislaki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti korruptiopöytäkirjan kanssa. Korruptiosopimuksen voimaansaattamislaki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti korruptiosopimuksen kanssa. Kummankin lain voimaantuloajankohdasta säädettäisiin asetuksella. Laki rikoslain muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

## 3. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Korruptiopöytäkirja ja -sopimus sisältävät useita määräyksiä, jotka hallitusmuodon mukaan kuuluvat lainsäädännön alaan.

Korruptiopöytäkirjan sisältämä velvoite säätää rangaistavaksi Euroopan yhteisöjen virkamiehen ja Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden kansallisen virkamiehen tekemä Euroopan yhteisöjen varoja loukkaava lahjuksen ottaminen sekä Euroopan yhteisöjen varoja loukkaava lahjuksen antaminen Euroopan yhteisöjen virkamiehelle ja Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden kansalliselle virkamiehelle (1–4 artikla) edellyttävät lainsäädännön muuttamista. Lisäksi sopimusmää-

räykset lajusrikoksista säädetävistä seuraamuksista (5 artikla), toimivallasta (6 artikla), suhteesta yleissopimukseen (7 artikla) sekä yhteisöjen tuomioistuimesta (8 artikla) kuuluvat lainsäädännön alaan ja edellyttävät siten eduskunnan suostumusta. Eduskunnan suostumus on tarpeen myös pöytäkirjan 6 artiklassa tarkoitetun julistuksen antamiseen.

Vastaavasti korruptiosopimuksen sisältämä velvoite säättää rangaistavaksi Euroopan yhteisöjen virkamiehen ja Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden kansallisen virkamiehen tekemä lahjuksen ottaminen sekä lahjuksen antaminen Euroopan yhteisöjen virkamiehelle ja Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden kansalliselle virkamiehelle (1–4 artikla) edellyttävät lainsäädännön muuttamista. Lisäksi sopimusmääräykset lajusrikoksista säädetävistä seuraamuksista (5 artikla), yritysjohtajien rikosoikeudellisesta vastuusta (6 artikla), toimivallasta (7 artikla), rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta ja syyteen nostamisesta (8 artikla) yhteistyöstä (9 artikla), ne bis in idem-säännöstä (10 artikla) sekä yhteisöjen tuomioistuimesta (12 artikla) kuuluvat lainsäädännön alaan ja edellyttävät siten eduskunnan suostumusta. Eduskunnan suostumus on tarpeen myös sopimuksen 7, 10, 12 ja 13 artiklassa tarkoitettujen julistusten antamiseen.

#### 4. Säättämisyjärjestys

Korruptiopöytäkirjasta poiketen korruptiosopimukseen sisältyy määräykset EY:n tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivallasta. Suomen liittyessä Euroopan unionin jäseneksi EY:n tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivaltaa koskevan EY:n perustamisopimuksen 177 artiklan osalta katsottiin, että määräys voidaan saattaa voimaan vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä (HE 135/1994 vp.). Perustuslakivaliokunnan asiasta antaman lausunnon mukaan perustamissopimuksen 177 artiklan mukainen ylimpien tuomioistuinten velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua ja tähän liittyvä ennakkoratkaisun sitovuus olivat ristiriidassa tuomioistuimen riippumattomuuden kanssa (PeVL 14/1994 vp.).

Euroopan poliisiviraston perustamisesta tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymistä koskevasta hallituksen esityksestä 136/1997 vp. antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta katsoi, että niissä ta-

pauksissa, joissa ennakkoratkaisun pyytäminen on 177 artiklasta poiketen aina vapaaehtoista, tuomioistuimille jää täysi vapaus päättää tulkita sopimusta itse tai päättää pyytää tulkintakysymykseen EY:n tuomioistuimen ennakkoratkaisua (PeVL 28/1997 vp.). Valiokunnan lausunnon mukaan tuomioistuinten omaan harkintavaltaan tässä suhteessa jätetty menettelytapavalinta on sopusoinnussa perustuslakiin pohjautuvan riippumattomuusperiaatteen kanssa. Myös Amsterdamin sopimuksen hyväksymistä koskevasta hallituksen esityksestä (HE 245/1997 vp.) antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta katsoi, että kansallisten tuomioistuinten omaan harkintavaltaan jätetty menettelytapavalinta EY:n tuomioistuimen ennakkoratkaisun pyytämisestä on sopusoinnussa perustuslakiin pohjautuvan tuomioistuinten riippumattomuusperiaatteen kanssa (PeVL 10/1998 vp.).

Korruptiosopimuksen 12 artiklan määräys antaa EY:n tuomioistuimelle ennakkoratkaisutoimivallan, jonka perusteella päätös ennakkoratkaisun pyytämisestä jää aina tuomioistuimen harkintaan.

Korruptiosopimukseen sisältyy lisäksi määräykset EY:n tuomioistuimelle annettavasta riitojenratkaisutoimivallasta. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan 28/1997 vp., että EY:n tuomioistuimelle annettava toimivalta ratkaista jäsenvaltioiden välisiä sopimuserimielisyyksiä ei ole ristiriidassa tuomioistuinten riippumattomuuden tai muiden perustuslain säännösten kanssa. Edellä mainitussa Amsterdamin sopimuksen hyväksymistä koskevasta hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta katsoi, että sopimukseen perustuvat toimivaltajärjestelyt jäsenvaltioiden sekä niiden ja komission välisten riitojen ratkaisemisessa eivät vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen (PeVL 10/1998 vp.). Korruptiosopimuksen voimaan saattamista koskeva lakiehdotus voidaan siten käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä.

Korruptiopöytäkirjassa ei ole määräyksiä EY:n tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivallasta, mutta pöytäkirjassa on sitä vastoin määräykset EY:n tuomioistuimelle annettavasta riitojenratkaisutoimivallasta. Edellä korruptiosopimuksen osalta selvitetyn EY:n tuomioistuimen riitojenratkaisutoimivaltaa koskevin perustein myös korruptiopöytäkirjan voi-

maan saattamista koskeva lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä.

Edellä olevan perusteella sekä hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

*että Eduskunta hyväksyisi ne Brysselissä 27 päivänä syyskuuta 1996 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehdyn Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen,*

*että Eduskunta hyväksyisi ne Brysselissä 26 päivänä toukokuuta 1997 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehdyn sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehdyn yleissopimuksen määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen,*

*että Eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi antaa korruptiopöytäkirjan 6 artiklan mukaisen julistuksen, jonka mukaan Suomi soveltaa artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaista sääntöä omien kansalaisten osalta siten, että teon edellytetään olevan rikoslain 1 luvun 11 §:n mukaisesti tekopaikan lainsäädännön mukaan rangaistava, sekä julistukset, joiden mukaan Suomi ei sovelle artiklan 1 kohdan c ja d alakohdan mukaisia sääntöjä,*

*että Eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi antaa korruptiosopimuksen 7 artiklan mukaisen julistuksen, jonka mukaan Suomi soveltaa artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaista sääntöä omien kansalaisten osalta siten, että teon edellytetään olevan rikoslain 1 luvun 11 §:n mukaisesti tekopaikan lainsäädännön mukaan rangaistava, sekä julistukset, joiden mukaan Suomi ei sovelle artiklan 1 kohdan c ja d alakohdan mukaisia sääntöjä,*

*että Eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi antaa korruptiosopimuksen 10 artiklan mukaisen julistuksen, jonka mukaan artiklan 1 kohta ei sido Suomea artiklan 2 kohdan a, b ja c alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa,*

*että Eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi antaa korruptiosopimuksen 12 artiklan mukaisen julistuksen, jonka mukaan jokainen Suomen tuomioistuimella voi pyytää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua artiklassa mainituissa tilanteissa,*

*että Eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi voi antaa korruptiosopimuksen 13 artiklan mukaisen julistuksen siitä, että korruptiosopimusta, sen 12 artiklaa lukuunottamatta, sovelletaan jäsenvaltion suhteisiin niihin jäsenvaltioihin, jotka ovat tehneet saman ilmoituksen.*

Koska sopimukset sisältävät määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:



## 1.

**Laki****Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

## 1 §

*Yleissopimuksen voimaan saattaminen*

Brysselissä 27 päivänä syyskuuta 1996 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehdyn Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin siitä on sovittu.

## 2 §

*Asetuksenantovaltuus*

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

## 3 §

*Voimaantulo*

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

---

## 2.

**Laki**

**sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

## 1 §

*Yleissopimuksen voimaan saattaminen*

Brysselissä 26 päivänä toukokuuta 1997 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla tehdyn sellaisen lahjonnan, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskevan yleissopimuksen määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön ala-  
alaan, voimassa niin kuin siitä on sovittu.

## 2 §

*Asetuksenantovaltuus*

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

## 3 §

*Voimaantulo*

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

## 3.

**Laki****rikoslain 16 ja 40 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 16 luvun 13 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on laissa 792/1989, sekä  
*lisätään* 16 lukuun uusi 27 a § ja 40 lukuun uusi 13 §, seuraavasti:

## 16 luku

**Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan**

## 13 §

*Lahjuksen antaminen*

Joka virkamiehelle, julkisyhteisön työntekijälle tai palvelusta toimittavalle sotilaalle taikka Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalle tai Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle lupaa, tarjoaa tai antaa tämän toiminnasta palvelussuhteessa asian-

omaiselle itselleen tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan mainitun henkilön toimintaan palvelussuhteessa, on tuomittava *lahjuksen antamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

## 27 a §

*Määritelmät*

*Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalla* tarkoitetaan henkilöä, joka on pysyvässä tai

tilapäisessä palvelussuhteessa Euroopan parlamentissa, Euroopan unionin neuvostossa, Euroopan yhteisöjen komissiossa, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa, tilintarkastustuomioistuimessa, alueiden komiteassa, talous- ja sosiaalikomiteassa, Euroopan oikeusasiamiehen palveluksessa, Euroopan investointipankissa, Euroopan rahapoliittisessa instituutissa tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetussa muussa elimessä taikka toimeksiannon perusteella hoitaa jonkin Euroopan yhteisöjen toimielimen tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetun muun elimen antamaa tehtävää.

*Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehellä* tarkoitetaan henkilöä, joka on kyseisen valtion lainsäädännössä tarkoitettu rikosoikeudellisessa vastuussa oleva virkamies tai viranomainen.

## 40 luku

**Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista**

## 13 §

*Soveltamisalasäännös*

Tämän luvun 1–4 §:ää sovelletaan myös silloin, kun rikoksen tekijä on 16 luvun 27 a §:ssä tarkoitettu Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva taikka Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies.

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä  
kuuta 199 .

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 1998

**Tasavallan Presidentti**

**MARTTI AHTISAARI**

Oikeusministeri *Jussi Järventaus*

## Laki

### rikoslain 16 ja 40 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 16 luvun 13 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on laissa 792/1989, sekä  
*lisätään* 16 lukuun uusi 27 a § ja 40 lukuun uusi 13 §, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki*

*Ehdotus*

#### 16 luku

#### Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan

#### 13 §

Joka virkamiehelle, julkisyhteisön työntekijälle tai palvelusta toimittavalla sotilaalle lupaa, tarjoaa tai antaa tämän toiminnasta palvelussuhteessa asianomaiselle itselleen tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan mainitun henkilön toimintaan palvelussuhteessa, on tuomittava *lahjuksen antamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

#### 16 luku

#### Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan

#### 13 §

#### *Lahjuksen antaminen*

Joka virkamiehelle, julkisyhteisön työntekijälle tai palvelusta toimittavalle sotilaalle *taikka Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalle tai Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle* lupaa, tarjoaa tai antaa tämän toiminnasta palvelussuhteessa asianomaiselle itselleen tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan mainitun henkilön toimintaan palvelussuhteessa, on tuomittava *lahjuksen antamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

#### 27 a §

#### *Määritelmät*

*Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalla* tarkoitetaan henkilöä, joka on pysyvässä tai tilapäisessä palvelussuhteessa Euroopan parlamentissa, Euroopan unionin neuvostossa, Euroopan yhteisöjen komissiossa, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa, tilintarkastustuomioistuimessa, alueiden komiteassa, talous- ja sosiaalikomiteassa, Euroopan oikeusasiamiehen palveluksessa, Euroopan investointipankissa, Euroopan rahapoliittisessa instituutissa tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetussa muussa elimessä taikka toimeksiannon perusteella hoitaa jonkin Euroopan yhteisöjen toimie-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

limen tai Euroopan yhteisöjen perustamis-  
sopimusten nojalla perustetun muun elimen  
antamaa tehtävää.

**Euroopan unionin toisen jäsenvaltion vir-  
kamiehellä** tarkoitetaan henkilöä, joka on  
kyseisen valtion lainsäädännössä tarkoitettu  
rikosoikeudellisessa vastuussa oleva virka-  
mies tai viranomainen.

40 luku

40 luku

**Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän  
rikoksista**

**Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän  
rikoksista**

13 §

### **Soveltamisalasäännös**

Tämän luvun 1–4 §:ää sovelletaan myös  
silloin, kun rikoksen tekijä on 16 luvun  
27 a §:ssä tarkoitettu Euroopan yhteisöjen  
palveluksessa oleva taikka Euroopan unionin  
toisen jäsenvaltion virkamies.

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä  
kuuta 199 .

*(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osastoa soveltamalla annetut säädökset)*

## NEUVOSTON SÄÄDÖS

**annettu 27 päivänä syyskuuta 1996,**

**Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvästä pöytäkirjasta**

(96/C 313/01)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan,

sekä katsoo, että unionin tavoitteiden toteuttamiseksi jäsenvaltiot pitävät Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin kohdistuvan rikollisuuden torjuntaa yhteistä etua koskevana asiana, joka kuuluu sopimuksen VI osastossa määrätyn yhteistyön alaan,

neuvosto on ensimmäisenä sopimus-toimenpiteenä päättänyt 26 päivänä heinäkuuta 1995 tehdä yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen, jolla pyritään erityisesti torjumaan näihin taloudellisiin etuihin kohdistuvia petoksia,

on tarpeen toisessa vaiheessa täydentää tätä yleissopimusta pöytäkirjalla, jolla

pyritään erityisesti torjumaan sellaista lahjontaa, jossa niin hyvin kansallisia kuin yhteisöjen virkamiehiä on osallisina, ja joka vahingoittaa tai on omiaan haittaamaan Euroopan yhteisöjen taloudellisia etuja,

PAATTAA, että laaditaan pöytäkirja, jonka teksti on liitteenä ja jonka Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallitusten edustajat ovat tänään allekirjoittaneet, ja

SUOSITTAA jäsenvaltioille tämän pöytäkirjan hyväksymistä niiden valtiosääntöjen asettamien vaatimusten mukaisesti.

Tehty Brysselissä 27 päivänä syyskuuta 1996.

*Neuvoston puolesta*

**M. LOWRY**

*Puheenjohtaja*



**Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehty Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvä PÖYTÄKIRJA**

Tämän pöytäkirjan KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka ovat Euroopan unionin jäsenvaltioita ja jotka

VIITTAAVAT 27 päivänä syyskuuta 1996 annettuun Euroopan unionin neuvoston säädökseen,

HALUAVAT toimia niin, että niiden rikoslainsäädännöillä myötävaikutetaan tehokkaasti Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamiseen,

TUNNUSTAVAT 26 päivänä heinäkuuta 1995 tehdyn Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen merkityksen yhteisöjen tuloihin ja menoihin kohdistuvien petosten torjunnassa,

OVAT TIETOISIA siitä, että Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin voi kohdistua tai niitä voivat uhata myös muut rikokset, erityisesti yhteisöjen varojen perinnästä, hoidosta ja käytöstä taikka niiden valvonnasta vastaavien jäsenvaltioiden kansallisten tai yhteisön virkamiesten suorittamat tai näihin kohdistuvat lahjontarikokset,

KATSOVAT, että tällaisiin lahjontarikoksiin voivat sekaantua eri julkisten viranomaisten tai toimielinten palveluksessa olevat eri kansallisuutta olevat henkilöt ja jotta voitaisiin toimia tehokkaasti tällaisia tekoja vastaan, joilla on kansainvälisiä liittymiä, on tärkeää lähentää niiden moitittavuutta koskevaa arviointia jäsenvaltioiden rikosoikeudessa,

TOTEAVAT, että useiden jäsenvaltioiden rikoslainsäädännössä tarkoitetaan julkisen vallan käyttämiseen liittyvien rikoksien osalta yleensä ja lahjonnan osalta erityisesti vain kansallisten virkamiesten suorittamia tai heihin kohdistettuja tekoja eikä joko ollenkaan tai vain poikkeustapauksissa menettelyjä, joihin on sekaantunut yhteisöjen tai muiden jäsenvaltioiden virkamiehiä,

OVAT VAKUUTTUNEITA tarpeesta mukauttaa kansallisia lainsäädäntöjä, siltä osin kuin niissä ei säädetä rangaistavaksi teoksi sellaista lahjontaa, johon yhteisöjen tai muiden jäsenvaltioiden virkamiehet ovat sekaantuneet ja joka kohdistuu tai voi kohdistua Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin,

OVAT VAKUUTTUNEITA myös siitä, että tällaisen kansallisen lainsäädännön mukautamisen ei yhteisöjen virkamiesten osalta pidä rajoittua lahjuksen antamiseen tai ottamiseen, vaan se olisi ulotettava myös niihin muihin rikoksiin, jotka vaikuttavat tai ovat omiaan vaikuttamaan haitallisesti Euroopan yhteisöjen tuloihin tai menoihin, mukaan lukien rikokset, jotka ovat kaikkein tärkeimmistä tehtävistä vastaavien henkilöiden suorittamia tai kohdistuvat heihin,

KATSOVAT, että on aiheellista vahvistaa asianmukaiset toimivaltaa ja keskinäistä yhteistoimintaa koskevat säännöt, mukaan luettuna tarpeen vaatiessa lainkäytöllisen koskemattomuuden poistaminen, sanotun kuitenkin rajoittamatta niiden soveltamisen oikeudellisia edellytyksiä yksittäistapauksissa, ja

KATSOVAT lopuksi, että tässä pöytäkirjassa tarkoitettuihin rikollisiin tekoihin on aiheellista voida soveltaa Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta 26 päivänä heinäkuuta 1995 tehdyn yleissopimuksen asiaa koskevia määräyksiä,

OVAT SOPINEET SEURAAVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ:

*1 artikla***Määritelmät**

Tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan:

1. a) 'virkamiehellä' yhteisöjen tai kansallista tai toisen jäsenvaltion kansallista virkamiestä;

b) 'yhteisöjen virkamiehellä':

– henkilöä, joka on Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen tai Euroopan yhteisöjen muuhun henkilökuntaan kuuluvia koskevien palvelussuhteen ehtojen mukaisesti virkaan nimitetty tai sopimuksella palvelukseen otettu;

– henkilöä, jonka jäsenvaltiot taikka julkinen tai yksityinen elin on asettanut Euroopan yhteisöjen käyttöön ja joka hoitaa vastaavia tehtäviä kuin Euroopan yhteisöjen virkamiehet tai muuhun henkilökuntaan kuuluvat;

Yhteisön virkamiehiin rinnastetaan Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten mukaisesti perustettujen elinten jäsenet sekä näiden henkilökuntaan kuuluvat, sikäli kuin Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavat henkilöstösäännöt tai Euroopan yhteisöjen muuhun henkilökuntaan kuuluvia koskevat palvelussuhteen ehdot eivät koske heitä;

c) ilmaisu 'kansallinen virkamies' määritellään viittaamalla 'virkamiehen' tai 'julkisen viranomaisen' määritelmään sen jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa, jossa henkilö täyttää tämän tunnusmerkin kyseisen jäsenvaltion rikosoikeuden soveltamisessa tarkoitettulla tavalla.

Kun on kyse jäsenvaltion toisen jäsenvaltion virkamiestä koskevista oikeudellisista toimenpiteistä, ensiksi mainitun on kuitenkin sovellettava mainittua kansallisen virkamiehen määritelmää ainoastaan, jos se on sovitettavissa yhteen sen oman kansallisen oikeuden kanssa;

2. 'yleissopimuksella' Brysselissä 26 päivänä heinäkuuta 1995 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehtyä yleissopimusta Euroopan yhteisöjen

taloudellisten etujen suojaamisesta <sup>(1)</sup>).

*2 artikla***Lahjuksen ottaminen**

1. Tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan lahjuksen ottamisella virkamiehen tahallista tekoa, jolla hän vaatii tai ottaa vastaan suoraan tai kolmannen välityksellä mitä tahansa etuja itselleen tai kolmannelle tai hyväksyy lupauksen sellaisista eduista korvaukseksi siitä, että hän toimii virkavelvollisuuksiensa vastaisesti tai jättää virkavelvollisuuksiensa vastaisesti toimimatta virkatehtävissään tai virkatehtävien hoitamiseen liittyviä tehtäviä hoitaessaan tavalla, joka vaikuttaa tai on omiaan vaikuttamaan haitallisesti Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin.

2. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että 1 kohdassa tarkoitettut menettelyt määritellään rikoksiksi.

*3 artikla***Lahjuksen antaminen**

1. Tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan lahjuksen antamisella tahallista tekoa, jolla luovataan tai annetaan suoraan taikka kolmannen välityksellä virkamiehelle itselleen tai kolmannelle minkä tahansa laatuinen etu siitä, että hän toimii virkavelvollisuuksiensa vastaisesti tai pidättyy virkavelvollisuuksiensa vastaisesti toimimasta virkatehtävissään tai virkatehtävien hoitamiseen liittyviä tehtäviä suorittaessaan siten, että se vaikuttaa tai on omiaan vaikuttamaan haitallisesti Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin.

2. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 1 kohdassa tarkoitettut menettelyt määritellään rikokseksi.

*4 artikla***Rinnastaminen**

1. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sen

<sup>(1)</sup> EYVL N:o C 316, 27.11.1995, s. 49

rikosoikeudellisia tunnusmerkistöjä sen kansallisten virkamiesten tehtäviään suorittaessaan tekemiin yleissopimuksen 1 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin voidaan soveltaa myös yhteisöjen virkamiesten tehtäviään suorittaessaan tekemiin rikoksiin.

2. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sen rikosoikeudellisia tunnusmerkistöjä, jotka koskevat jäsenvaltion hallituksen ministerien, kansanedustuslaitoksen jäsenten, ylimpien tuomioistuinten jäsenten tai tilintarkastustuomioistuinten jäsenten tehtäviään suorittaessaan tekemiä tai heihin kohdistettuja tämän artiklan 1 kohdassa sekä 2 ja 3 artiklassa tarkoitettuja rikoksia, sovelletaan myös Euroopan yhteisöjen komission, Euroopan parlamentin, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tai Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuimen jäsenten tehtäviään suorittaessaan tekemiin tai heihin kohdistettuihin rikoksiin.

3. Jos jäsenvaltio on antanut erityisiä lakeja teoista tai laiminlyönneistä, joista sen hallituksen ministerien on vastattava heillä tässä valtiossa olevan poliittisen erityisasemansa vuoksi, tämän artiklan 2 kohtaa ei sovelleta näihin lakeihin edellyttäen, että jäsenvaltio takaa, että rikoslait, joilla 2 ja 3 artikla sekä 4 artiklan 1 kohta pannaan täytäntöön, koskevat myös Euroopan yhteisöjen komission jäseniä.

4. Mitä 1, 2 ja 3 kohdassa määrätään, ei rajoita rikosoikeudellista menettelyä ja toimivaltaisten tuomioistuinten määrittelyä koskevien kunkin jäsenvaltion säännösten soveltamista.

5. Tätä pöytäkirjaa sovelletaan noudattaen täysimääräisesti Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten asiaa koskevia säännöksiä, Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen perussääntöä sekä niiden soveltamiseksi annettuja tekstejä koskemattomuuden poistamisen osalta.

#### 5 artikla

#### Seuraamukset

1. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 ja 3

artiklassa tarkoitetut teot sekä näihin teoihin liittyvä avunanto ja yllytys säädetään tehokkain, suhteellisin ja vakuuttavin seuraamuksin rikoksina rangaistaviksi käsittäen ainakin törkeissä tapauksissa vankeusrangaistukset, joista voi seurata tekijän luovutaminen.

2. Mitä 1 kohdassa määrätään, ei kuitenkaan rajoita kansallisiin tai yhteisöjen virkamiehin kohdistettavien, toimivaltaisten viranomaisten suorittamien kurinpidollisten toimenpiteiden soveltamista. Kansalliset tuomioistuimet voivat päättäessään määrättävästä rikosoikeudellisesta rangaistuksesta ottaa kansallisen lainsäädäntönsä periaatteiden mukaisesti huomioon samalle henkilölle samoista teoista jo määrättyt kurinpitorangeistukset.

#### 6 artikla

#### Toimivalta

1. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ulottaakseen toimivaltansa rikoksiin, joista se on säätänyt 2, 3 ja 4 artiklan mukaisesti, kun:

a) rikos on tapahtunut kokonaan tai osittain sen alueella,

b) rikoksentekijä on sen kansalainen tai virkamies,

c) rikos on kohdistunut johonkin 1 artiklassa tarkoitetuista henkilöistä tai 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen laitosten jäseneseen, joka on sen kansalainen,

d) rikoksentekijä on Euroopan yhteisöjen toimielimen tai sellaisen Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetun elimen palveluksessa oleva yhteisöjen virkamies, jonka kotipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa.

2. Antaessaan 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen jäsenvaltio voi julistaa, että se ei sovelleta yhtä tai useampaa 1 kohdan b, c ja d alakohdassa ilmaistua toimivaltaa koskevaa sääntöä tai soveltaa niitä vain määrättyissä tapauksissa tai olosuhteissa.

*7 artikla***Suhde yleissopimukseen**

1. Yleissopimuksen 3 artiklan, 5 artiklan 1, 2 ja 4 kohdan sekä 6 artiklan määräyksiä sovelletaan sillä tavoin kuin niissä olisi viitattu tämän pöytäkirjan 2, 3 ja 4 artiklassa tarkoitettuihin menettelyihin.

2. Seuraavia yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan myös tähän pöytäkirjaan:

– 7 artiklaa, jolloin sen 2 kohdassa tarkoitettut julistukset ovat voimassa myös tämän pöytäkirjan osalta edellyttäen, ettei pöytäkirjan 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua ilmoitusta annettaessa toisin ilmoiteta,

– 9 artiklaa,

– 10 artiklaa.

*8 artikla***Yhteisöjen tuomioistuim**

1. Tämän pöytäkirjan tulkintaa ja soveltamista koskevat jäsenvaltioiden väliset riidat on ratkaisun löytämiseksi ensivaiheessa tutkittava neuvostossa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osastossa määrättyä menettelyä noudattaen.

Jollei ratkaisua ole saavutettu kuuden kuukauden kuluessa, riidan osapuolet voivat saattaa asian Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

2. Kaiki yhden tai useamman jäsenvaltion ja Euroopan yhteisöjen komission väliset riidat, jotka koskevat tämän pöytäkirjan 1 artiklaa, lukuun ottamatta sen 1 alakohdan c alakohtaa, 2, 3 ja 4 artiklaa sekä 7 artiklan 2 kohdan kolmatta luetelmakohtaa, ja joita ei ole voitu sopia neuvotteluilla, voidaan saattaa yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

*9 artikla***Voimaantulo**

1. Tämä pöytäkirja on jäsenvaltioiden hyväksyttävä valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti.

2. Jäsenvaltiot ilmoittavat Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille kunkin valtion valtiosäännön asettamien vaatimusten mukaisen, tämän yleissopimuksen hyväksymismenettelyn loppuunsaattamisesta.

3. Tämä pöytäkirja tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun viimeisenä tämän muodollisuuden suorittava valtio, joka on Euroopan unionin jäsenvaltio silloin kun neuvosto hyväksyy tämän pöytäkirjan tekemisen, on tehnyt 2 kohdan mukaisen ilmoituksen. Jos yleissopimus ei kuitenkaan ole tullut voimaan tuohon päivään mennessä, pöytäkirja tulee voimaan samana päivänä kuin yleissopimus.

*10 artikla***Uusien jäsenvaltioiden liittyminen**

1. Tähän pöytäkirjaan voi liittyä jokainen valtio, josta tulee Euroopan unionin jäsen.

2. Tämä pöytäkirjan teksti, joka on laadittu unioniin liittyvän valtion kielellä Euroopan unionin neuvostossa, on todistusvoimainen.

3. Liittymisasiakirjat talletetaan talteenottajan huostaan.

4. Tämä pöytäkirja tulee voimaan jokaisen siihen liittyvän valtion osalta yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä päivästä, kun valtio on tallettanut liittymiskirjansa, tai tämän pöytäkirjan voimaantulopäivänä, jos se ei ole vielä tullut voimaan kyseisen yhdeksänkymmenen päivän määräajan päättyessä.

*11 artikla***Varaumat**

1. Muun kuin 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen varauman teko ei ole sallittua.

2. Varauman tehnyt jäsenvaltio voi milloin hyvänsä luopua siitä kokonaan tai osaksi toimittamalla tätä koskevan ilmoituksen talteenottajalle. Luopuminen tulee voimaan sinä päivänä, jona talteenottaja on vastaanottanut ilmoituksen.

## 12 artikla

**Talteenottaja**

1. Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri on tämän pöytäkirjan talteenottaja.

2. Talteenottaja julkaisee *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* pöytäkirjan hyväksymiset ja siihen liittymiset, julistukset ja varaukset samoin kuin kaikki tätä pöytäkirjaa koskevat ilmoitukset.

Tämän vakuudeksi täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty yhtenä ainoana kappaleena englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, portugalilain, ranskan, ruotsin, saksan, suomen ja tanskan kielellä, kaikkien näiden tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset, ja tämä kappale talletetaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristön arkistoon.

## LIITE

**Jäsenvaltioiden lausumat pöytäkirjan tekemistä koskevan säädöksen hyväksymisen yhteydessä***1. Saksan valtuuskunnan lausuma:*

"Saksan liittotasavallan hallitus ilmoittaa aikovansa päästä neuvotteluteitse Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisuja koskevan toimivallan osalta taloudellisten etujen (virkamiehet) suojaamista koskevan yleissopimuksen pöytäkirjasta samankaltaiseen sopimukseen kuin mihin pyritään Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevasta yleissopimuksesta, ja molemmat samaan määräaikaan mennessä."

*2. Alankomaiden, Belgian ja Luxemburgin valtuuskuntien yhteinen lausuma:*

"Alankomaiden kuningaskunnan, Belgian kuningaskunnan ja Luxemburgin suurherttuakunnan hallitukset ovat sitä mieltä, että tämän pöytäkirjan voimaantulon mahdollistamiseksi on marraskuun 1996 loppuun mennessä löydettävä tyydyttävä ratkaisu kysymykseen Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle annettavasta toimivallasta tämän pöytäkirjan tulkitsemisessa, mieluiten niiden keskustelujen puitteissa, joita käydään parhaillaan yhteisöjen tuomioistuimelle annettavasta ennakkoratkaisutoimivallasta Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen tulkitsemisessa."

*3. Itävallan valtuuskunnan lausuma:*

"Itävalta lähtee siitä, että kysymys Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta antaa ennakkoratkaisuja ratkaistaan pikaisesti myönteisellä tavalla, ja toimii samansuuntaisesti myös tulevaisuudessa."

---



*(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osastoa soveltamalla annetut säädökset)*

## NEUVOSTON SÄÄDÖS,

**annettu 26 päivänä toukokuuta 1997,**

**sellaisen lahjonnan, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskevan yleissopimuksen tekemistä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla**

(97/C 195/01)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka  
ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan, sekä katsoo, että

jäsenvaltiot pitävät oikeudellisen yhteistyön kehittämistä yhteistä etua koskevana asiana, joka kuuluu perustamissopimuksen VI osastossa määrätyn yhteistyön alaan, ja

tästä syystä on tarpeen tehdä yleissopimus, jolla pyritään torjumaan sellaista lahjontaa, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, ottaen huomioon Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan<sup>(1)</sup> määräykset,

PAATTAA, että tehdään yleissopimus, jonka teksti on oheisena ja jonka Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallitusten edustajat ovat tänään allekirjoittaneet, ja

SUOSITTAA jäsenvaltioille tämän yleissopimuksen hyväksymistä valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Tehty Brysselissä 26 päivänä toukokuuta 1997.

*Neuvoston puolesta*  
**W. SORGDRAGER**  
*Puheenjohtaja*

---

<sup>1</sup> EYVL N:o C 313, 23.10.1996, s. 2.

**Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla tehty sellaisen lahjonnan, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskeva**

### **YLEISSOPIMUS**

Tämän yleissopimuksen KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka ovat Euroopan unionin jäsenvaltioita ja jotka

VIITTAAVAT 26 päivänä toukokuuta 1997 annettuun Euroopan unionin neuvoston säädökseen,

KATSOVAT, että jäsenvaltiot pitävät oikeudellisen yhteistyön kehittämistä lahjonnan torjumisessa yhteistä etua koskevana asiana, joka kuuluu perustamissopimuksen VI osastossa määrätyn yhteistyön alaan,

KATSOVAT, että neuvosto on 27 päivänä syyskuuta 1996 antamallaan säädöksellä laatinut pöytäkirjan, jonka tavoitteena on erityisesti sellaisen lahjonnan torjuminen, jossa on osallisina kansallisia tai yhteisöjen virkamiehiä ja joka vahingoittaa tai on omiaan vahingoittamaan Euroopan yhteisöjen taloudellisia etuja, ja

KATSOVAT, että jäsenvaltioiden välisen oikeudellisen yhteistyön edistämiseksi rikosoikeuden alalla on tarpeen mainitun pöytäkirjan lisäksi tehdä sellaista lahjontaa yleisesti koskeva yleissopimus, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen tai jäsenvaltioiden virkamiehiä,

HALUAVAT varmistaa tämän yleissopimuksen yhtenäisen ja tehokkaan soveltamisen koko Euroopan unionin alueella,

### **OVAT SOPINEET SEURAAVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ:**

#### *1 artikla*

#### **Määritelmät**

Tässä yleissopimuksessa tarkoitetaan:

a) 'virkamiehellä' yhteisöjen tai kansallista virkamiestä tai toisen jäsenvaltion kansallista virkamiestä;

b) 'yhteisöjen virkamiehellä':

– henkilöä, joka on Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen tai Euroopan yhteisöjen muuhun henkilökuntaan kuuluvia henkilöitä koskevien palvelussuhteen ehtojen mukaisesti virkaan nimitetty tai sopimuksella palvelukseen otettu,

– henkilöä, jonka jäsenvaltiot taikka julkinen tai yksityinen elin on asettanut Euroopan yhteisöjen käyttöön ja joka hoitaa vastaavia tehtäviä kuin Euroopan yhteisöjen virkamiehet tai muuhun henkilökuntaan kuuluvat.

Yhteisöjen virkamiehiin rinnastetaan Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten mukaisesti perustettujen elinten jäsenet sekä näiden henkilökuntaan kuuluvat, sikäli kuin Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavat henkilöstösäännöt tai Euroopan yhteisöjen muuhun henkilökuntaan kuuluvia koskevat palvelussuhteen ehdot eivät koske heitä;

c) ilmaisu 'kansallinen virkamies' määritellään viitaamalla 'virkamiehen' tai 'julkisen viranomaisen' määritelmään sen

jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa, jossa henkilö täyttää tämän tunnusmerkin kyseisen jäsenvaltion rikosoikeuden soveltamisessa tarkoitetulla tavalla.

Kun on kyse jäsenvaltion toisen jäsenvaltion virkamiestä koskevista oikeudellisista toimenpiteistä, ensiksi mainitun on kuitenkin sovellettava mainittua kansallisen virkamiehen määritelmää ainoastaan, jos se on sovitettavissa yhteen sen oman kansallisen oikeuden kanssa.

## 2 artikla

### Lahjuksen ottaminen

1. Tässä yleissopimuksessa tarkoitetaan lahjuksen ottamisella virkamiehen tahallista tekoa, jolla hän vaatii tai ottaa vastaan suoraan tai kolmannen välityksellä mitä tahansa etuja itselleen tai kolmannelle tai hyväksyy lupauksen sellaisista eduista korvaukseksi siitä, että hän toimii virkavelvollisuuksiensa vastaisesti tai jättää virkavelvollisuuksiensa vastaisesti toimimatta virkatehtävissään tai virkatehtävien hoitamiseen liittyviä tehtäviä suorittaessaan.

2. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 1 kohdassa tarkoitetut menettelyt määritellään rikoksiksi.

## 3 artikla

### Lahjuksen antaminen

1. Tässä yleissopimuksessa tarkoitetaan lahjuksen antamisella tahallista tekoa, jolla luvataan tai annetaan suoraan taikka kolmannen välityksellä virkamiehelle itselleen tai kolmannelle minkä tahansa laatuinen etu siitä, että hän toimii virkavelvollisuuksiensa vastaisesti tai jättää virkavelvollisuuksiensa vastaisesti toimimatta virkatehtävissään tai virkatehtävien hoitamiseen liittyviä tehtäviä suorittaessaan.

2. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 1 kohdassa tarkoitetut menettelyt määritellään rikokseksi.

## 4 artikla

### Rinnastaminen

1. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sen rikosoikeudellisia tunnusmerkistöjä, jotka koskevat jäsenvaltion hallituksen ministerien, kansanedustuslaitoksen jäsenten, ylimpien tuomioistuinten jäsenten tai tilintarkastustuomioistuinten jäsenten tehtäviään suorittaessaan tekemiä tai heihin kohdistettuja 2 ja 3 artiklassa tarkoitettuja rikoksia, sovelletaan myös Euroopan yhteisöjen komission, Euroopan parlamentin, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tai Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuimen jäsenten tehtäviään suorittaessaan tekemiin tai heihin kohdistettuihin rikoksiin.

2. Jos jäsenvaltio on antanut erityisiä lakeja teoista tai laiminlyönneistä, joista sen hallituksen ministerien on vastattava heillä tässä valtiossa olevan poliittisen erityisasemansa vuoksi, tämän artiklan 1 kohtaa voidaan olla soveltamatta näihin lakeihin edellyttäen, että jäsenvaltio takaa, että rikoslait, joilla 2 ja 3 artikla pannaan täytäntöön, koskevat myös Euroopan yhteisöjen komission jäseniä.

3. Mitä edellä 1 ja 2 kohdassa määrätään, ei rajoita rikosoikeudellista menettelyä ja toimivaltaisten tuomioistuinten määrittelyä koskevien kunkin jäsenvaltion säännösten soveltamista.

4. Tätä yleissopimusta sovelletaan noudattaen täysimääräisesti Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten asiaa koskevia säännöksiä, Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen perussääntöä sekä niiden soveltamiseksi annettuja tekstejä koskemattomuuden poistamisen osalta.

## 5 artikla

### Seuraamukset

1. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 ja 3 artiklassa tarkoitetut teot sekä näihin teoihin liittyvä avunanto ja yllytys säädetään tehokkain, suhteellisin ja vakuuttavin seuraamuksin rikoksina rangaistaviksi käsittäen

ainakin törkeissä tapauksissa vankeusrangaistukset, joista voi seurata tekijän luovuttaminen.

2. Mitä edellä kohdassa määrätään, ei kuitenkaan rajoita kansallisin tai yhteisöjen virkamiehiin kohdistettavien, toimivaltaisten viranomaisten suorittamien kurinpidollisten toimenpiteiden soveltamista. Kansalliset tuomioistuimet voivat päättäessään määrätävistä rikosoikeudellisesta rangaistuksesta ottaa kansallisen lainsäädäntönsä periaatteiden mukaisesti huomioon samalle henkilölle samoista teoista jo määrättyt kurinpitorangeistukset.

#### 6 artikla

##### **Yritysjohdajien rikosoikeudellinen vastuu**

Jäsenvaltiot toteuttavat tarvittavat toimenpiteet sen mahdollistamiseksi, että yritysjohtajat tai muut henkilöt, joilla on yrityksessä päätös- tai valvontavaltaa voitaisiin saattaa rikosoikeudellisesti vastuuseen jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä määriteltyjen periaatteiden mukaisesti tapauksissa, joissa joku heidän käskyvaltaansa kuuluva henkilö on tehnyt 3 artiklassa tarkoitetut lahjuksen antamiseen liittyvät toimet yrityksen lukuun.

#### 7 artikla

##### **Toimivalta**

1. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ulottaakseen toimivaltansa rikoksiin, joista se on säätänyt 2, 3 ja 4 artiklaan perustuvien velvoitteiden mukaisesti, kun:

a) rikos on tapahtunut kokonaan tai osittain sen alueella,

b) rikoksentekijä on sen kansalainen tai virkamies,

c) rikos on kohdistunut johonkin 1 artiklassa tarkoitetuista henkilöistä tai jonkin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun Euroopan yhteisöjen toimielimen jäsenen, joka on samalla sen kansalainen,

d) rikoksentekijä on yhteisöjen virkamies, joka on Euroopan yhteisöjen toimielimen tai

sellaisen Euroopan yhteisöjen perustamis-sopimusten mukaisesti perustetun elimen palveluksessa, jonka kotipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa.

2. Antaessaan 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen jäsenvaltio voi julistaa, että se ei sovelle yhtä tai useampaa 1 kohdan b, c ja d alakohdassa ilmaistua toimivaltaa koskevaa sääntöä tai soveltaa niitä vain määrätyissä tapauksissa tai olosuhteissa.

#### 8 artikla

##### **Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen ja syytteen nostaminen**

1. Jäsenvaltio, joka lainsäädäntönsä mukaan ei luovuta omia kansalaisiaan, toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ulottaakseen toimivaltansa rikoksiin, joista se on säätänyt 2, 3 ja 4 artiklaan perustuvien velvoitteiden mukaisesti, kun rikoksen on tehnyt kyseisen valtion kansalainen tämän valtion alueen ulkopuolella.

2. Kun jonkin jäsenvaltion kansalaisen epäillään tehneen toisessa jäsenvaltiossa rikoksen, josta on säädetty 2, 3 tai 4 artiklaan perustuvien velvoitteiden mukaisesti, eikä tämä jäsenvaltio luovuta häntä toiseen jäsenvaltioon yksinomaan henkilön kansalaisuuden perusteella, tämän jäsenvaltion on saatettava asia omien toimivaltaisten viranomaistensa käsiteltäväksi syytteen nostamista varten, jos siihen katsotaan olevan aihetta. Syytetoimia varten rikokseen liittyvät asiakirjat, tiedot ja todisteet toimitetaan rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan 13 päivänä joulukuuta 1957 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 6 artiklassa määrättyjä menettelyjä noudattaen. Pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle ilmoitetaan, mihin syytetoimiin on ryhdytty ja mihin ne ovat johtaneet.

3. Tässä artiklassa jäsenvaltion omilla kansalaisilla tarkoitetaan samaa kuin mitä asianomainen valtio on rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja saman artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti antamassaan julistuksessa ilmoittanut.

*9 artikla***Yhteistyö**

1. Jos rikoksiin, joista on säädetty 2, 3 ja 4 artiklaan perustuvien velvoitteiden mukaisesti, liittyvä oikeudellinen menettely koskee vähintään kahta jäsenvaltiota, nämä valtiot toimivat tehokkaasti yhdessä esitutkinnassa, syyttämisessä ja rikoksesta tuomitun seuraamuksen täytäntöönpanossa, esimerkiksi keskinäistä oikeusapua antamalla, luovuttamalla rikoksen johdosta taikka siirtämällä asian käsittelyn tai toisessa jäsenvaltiossa annettujen tuomioiden täytäntöönpanon.

2. Jos rikos kuuluu useamman jäsenvaltion toimivaltaan ja nämä voivat ryhtyä pätevästi syytetoimiin samojen tosiseikkojen perusteella, kyseiset jäsenvaltiot toimivat yhteistyössä päättääkseen, mikä niistä ryhtyy syytetoimiin rikoksentehtijää tai -tekijöitä vastaan, pyrkien keskittämään syytetoimet mikäli mahdollista yhteen jäsenvaltioon.

*10 artikla***Ne bis in idem**

1. Jäsenvaltiot soveltavat kansallisessa rikoslainsäädännössään "ne bis in idem" -periaatetta, jonka mukaan henkilöä, jota koskeva oikeudenkäynti on saatettu loppuun yhdessä jäsenvaltiossa, ei voida asettaa syytteen samojen tosiseikkojen perusteella toisessa jäsenvaltiossa, mikäli rangaistus, jos sellainen oli määrätty, on pantu täytäntöön tai sitä ollaan panemassa täytäntöön taikka sitä ei enää voida panna täytäntöön sen valtion lainsäädännön mukaan, jossa tuomio annettiin.

2. Antaessaan 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun ilmoituksen jäsenvaltio voi julistaa, ettei tämän artiklan 1 kohta sido sitä yhdessä tai useammassa seuraavista tapauksista:

a) jos seikat, joihin ulkomailla annettu tuomio perustuu, tapahtuivat kokonaan tai osittain sen omalla alueella; jälkimmäisessä tapauksessa tätä poikkeusta ei sovelleta, jos teot tapahtuivat osittain sen jäsenvaltion alueella, jossa tuomio annettiin,

b) jos teot, joihin ulkomailla annettu tuomio perustuu, muodostavat rikoksen tämän

jäsenvaltion turvallisuutta tai muuta yhtä keskeistä etua vastaan,

c) jos teot, joihin ulkomailla annettu tuomio perustuu, teki tämän jäsenvaltion virkamies toimiessaan virkavelvollisuuksiensa vastaisesti.

3. Jos henkilö, jota koskeva oikeudenkäynti on saatettu loppuun toisessa jäsenvaltiossa, asetetaan jäsenvaltiossa uudelleen syytteen samojen tosiseikkojen perusteella, näiden tosiseikkojen perusteella viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa kärsitty vapaudenmenetys tulee vähentää mahdollisesti langelettavasta seuraamuksesta.

Kansallisten lainsäädäntöjen sallimissa rajoissa otetaan huomioon henkilön myös muutoin kuin vapauden menetyksenä jo kärsimät seuraamukset.

4. Poikkeuksia, joista on ilmoitettu julistuksella 2 kohdan mukaisesti, ei sovelleta, kun kyseinen jäsenvaltio on samojen tosiseikkojen osalta pyytänyt toista jäsenvaltiota ryhtymään syytetoimiin tai on suostunut kyseisen henkilön luovuttamiseen.

5. Tämä artikla ei vaikuta voimassa oleviin jäsenvaltioiden välisiin asiaa koskeviin kahden- tai monenvälisiin sopimuksiin ja julistuksiin.

*11 artikla***Kansalliset säännökset**

Tämän yleissopimuksen määräykset eivät estä jäsenvaltioita antamasta kansallisia säännöksiä, jotka sisältävät laajempia velvoitteita kuin tästä yleissopimuksesta johtuvat.

*12 artikla***Euroopan yhteisöjen tuomioistuin**

1. Tämän yleissopimuksen tulkintaa ja soveltamista koskevat jäsenvaltioiden väliset riidat, joita ei ole voitu ratkaista kahdenvälisessä menettelyssä, on ratkaisun löytämiseksi ensi vaiheessa tutkittava neuvostossa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osastossa määrättyä menettelyä noudattaen. Ellei ratkaisua ole saavutettu kuuden kuu-

kauden kuluessa, joku riidan osapuolista voi saattaa asian Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

2. Joku riidan osapuolista voi saattaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi yleissopimuksen 1 artiklaa, lukuun ottamatta sen c kohtaa, sekä 2, 3 ja 4 artiklaa koskevat yhden tai useamman jäsenvaltion ja Euroopan yhteisöjen komission väliset riidat, joita ei ole voitu ratkaista neuvotteluteitse, sikäli kuin niissä on kyse yhteisön oikeuteen kuuluvasta kysymyksestä tai yhteisöjen taloudellisista eduista, tai joihin liittyy Euroopan yhteisöjen tai niiden perustamissopimusten mukaisesti perustettujen laitosten tai elinten jäseniä tai näiden virkamiehiä.

3. Jäsenvaltion tuomioistuin voi pyytää Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta antamaan ennakkoratkaisun ratkaistavanaan olevan asian yhteydessä esille tulleesta tämän yleissopimuksen 1–4 sekä 12–16 artiklan tulkintaa koskevasta kysymyksestä, jos ratkaistavana olevaan asiaan liittyy Euroopan yhteisöjen taikka niiden perustamissopimusten mukaisesti perustettujen laitosten tai elinten virkatehtävissään toimivia jäseniä tai virkamiehiä, kun tuomioistuin katsoo, että kysymys on ratkaistava, jotta se voi antaa päätöksensä.

4. Edellä 3 kohdassa määrätty yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta edellyttää, että kyseinen jäsenvaltio on sen hyväksynyt tätä tarkoitavalla julistuksella joko 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen yhteydessä tai sen jälkeen.

5. Jäsenvaltio, joka antaa 4 kohdan mukaisen julistuksen, voi rajoittaa mahdollisuuden pyytää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua niihin tuomioistuihin, joiden päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta.

6. Euroopan yhteisön tuomioistuimen perussääntöä ja työjärjestystä noudatetaan. Tämän perussäännön mukaisesti jäsenvaltiolla, riippumatta siitä, onko se antanut edellä 4 kohdassa tarkoitettua julistuksen, sekä komissiolla on oikeus toimittaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle kirjelmä tai kirjallisia huomautuksia niissä asioissa, jotka on 3 kohdan nojalla saatettu tämän käsiteltäväksi.

### 13 artikla

#### Voimaantulo

1. Jäsenvaltioiden on hyväksyttävä tämä yleissopimus valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti.

2. Jäsenvaltiot ilmoittavat Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille kunkin valtion valtiosäännön asettamien vaatimusten mukaisesti, tämän yleissopimuksen hyväksymiseksi tarvittavien menettelyjen saattamisesta päätökseen.

3. Tämä yleissopimus tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun viimeisenä tämän muodollisuuden suorittava jäsenvaltio on tehnyt 2 kohdan mukaisen ilmoituksen.

4. Tämän yleissopimuksen voimaantuloon asti kukin jäsenvaltio voi 2 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen yhteydessä tai sen jälkeen ilmoittaa, että yleissopimusta, sen 12 artiklaa lukuun ottamatta, sovelletaan jäsenvaltion suhteisiin niihin jäsenvaltioihin, jotka ovat tehneet saman ilmoituksen. Tätä yleissopimusta sovelletaan tällaisen ilmoituksen tehneen jäsenvaltion suhteen sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa ilmoituksen tallettamispäivästä alkavan yhdeksänkymmenen päivän ajanjakson päättymistä.

5. Jäsenvaltio, joka ei ole tehnyt 4 kohdassa tarkoitettua ilmoitusta, voi kahdensivulisten sopimusten perusteella soveltaa tätä yleissopimusta muiden sopimuspuolina olevien valtioiden suhteen.

### 14 artikla

#### Uusien jäsenvaltioiden liittyminen

1. Tähän yleissopimukseen voi liittyä jokainen valtio, josta tulee Euroopan unionin jäsen.

2. Tämän yleissopimuksen teksti, joka on laadittu siihen liittyvän valtion kielellä Euroopan unionin neuvostossa, on todistusvoimainen.

3. Liittymiskirjat talletetaan tallettajan huostaan.

4. Tämä yleissopimus tulee voimaan jokaisen siihen liittyvän valtion osalta yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä päivästä, jona valtio on tallettanut liittymiskirjansa, tai tämän yleissopimuksen voimaantulopäivänä, jos se ei ole vielä tullut voimaan kyseisen yhdeksänkymmenen päivän määräajan päättyessä.

5. Jos tämä yleissopimus ei ole vielä tullut voimaan liittymiskirjan tallettamishetkellä, tähän yleissopimukseen liittyviin valtioihin sovelletaan 13 artiklan 4 kohdan määräyksiä.

#### *15 artikla*

##### **Varaumat**

1. Muun kuin 7 artiklan 2 kohdassa ja 10 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun varauman teko ei ole sallittua.

2. Varauman tehnyt jäsenvaltio voi milloin hyvänsä peruuttaa sen kokonaan tai osaksi toimittamalla tätä koskevan ilmoituksen tallettajalle. Peruuttaminen tulee voimaan sinä päivänä, jona tallettaja vastaanottaa ilmoituksen.

#### *16 artikla*

##### **Tallettaja**

1. Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri on tämän yleissopimuksen tallettaja.

2. Tallettaja julkaisee *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* tiedot tämän yleissopimuksen hyväksymisistä ja liittymisistä, julistuksista ja varaumista sekä kaikista muista tähän yleissopimukseen liittyvistä ilmoituksista.



